GEORGII BENIGNI
ORDINIS MINORVM SA
CRAE THEOLOGIAE PROFESSOIS
IN FEDERICVM DE ANIMAE RE
GNI PRINCIPE AD OPTIMAE IN
DOLIS MAXIMAEQVE SPEI PVE
RVM DOMINVM GVIDONEM
VBALDVM COMITEM PROHOE
MIVM INCIPIT FOELICITER

ER

G

etiam opusculum. Ast eorum cogita-
tionem tu sancta puer auctę virtu-
te & divino illoq. paterno hac in-
fantili ætate imbute ingenio re-
sponderes percupierim. Cur enim no-
viderint id longe amplius eis
admirandum atq. expavescen-
dum te ante universos & inge-
nio et moribus sublimiorem es-
se puerulos. Agimus itaq. id quo
precipue decorari videris ætatem
quidem non vita. aut moribus
puero. Neq. profecto eam rem
me indecebat egisse: Qui enim
cum Nicolao Ioanneq. antonio
tuo persincere q. aptissimeq. tue
menti alphabeti litterulas prim

[illegible] ut te auro summi ac
foelicissimi Pontificis nostri Xisti
iiii munere non huic tuae prime
aetati sed virtutibus sed inluct
R aris q. moribus concesso: Ante
omnes decoraui. Tuus namq. speti
osissimis praetextuq. robustissimis
humeris primus auream foeliceq;
togam cum eisdem Spectatis viris
imposui: Qui tibi uni. precedente
nemine sacrorum ac Diuinorum.
Minister non casu quopiam sed
magna Superum prouidentia de
stinatus fuerim: Non ab re certo
aut indecorum censebitur si pri
mus quoq. tibi Dulcissime Guido
lucubratiunculas dicare inceperim

Atqui res quoq; sorte sese nobis ob
tulit ut de animae Regina principe
disceptatio fiat. Habes enim maxime
parentum spei superator Guido comes solertissima animulam
perinitii. q optimiq; opificis arte his
formosis ac peruenerandis artubus
tuis accuratissime insulam. Cuius
principatus amplissimus est atq;
imortalis. Enimuero hoc insubli
mi inclyto q; imperio duo sunt al
ter quorum Regia praestat digni
tate: Vter uero is sit factionibus
agimur: neque omnes in hoc uno:
sed in altero uniuersi conuenimus
quoquidem in genere intellectus
mosque uoluntas q; ipsa: Quorum alter

uidet & discernit: altera amat ac
praecipit. Quid uero tam praeclarum
ueluti perspicere omnia. At si per-
spicere ipsum non sit suaue atque
amandum: neque bonum, neque pre-
clarum uidetur. Amor quoque non
multifaciundus: si id quod ames
ignoras: haec uero simul quicun
dissima putabuntur. Hi sunt equ
idem suauissime animule tuae pri
cipes: quos te obseruare, colere ac
uenerari, & suapte natura monet,
et maiorum tuorum preclarissima
exempla incitant: & Magnanimi
inuictissimique Federici ducis geni
toris tui compositissimi mores eru
ditissimus animus spectabilissima

uita ante ocellos tuos posita suadet i
atq; allicit. Superauit ipse & armis
et toga cunctos: Tu enitere quoad
fieri poterit: ipso quoq; altior esse.
Cupiunt .n. parentes meliores na
tos At gnati Maioribus praestare
sua sponte nituntur. Sit itaq; i
ipse proh Deus optime atq; imor
talis) ueluti Inclytus ille Rex
Macedonum Philippus: Tu Alex
ander Magnus succedas: Ego me
dius Aristoteles adiungar. S; iam
ipsum genitorem simul cum Pre
stantissimo viro tuo foelici pa
truo Octauiano acute ornateq;
disserentem. Eorumq; sermone me
lle dulciorem quaeso animaduerte;

GEORGII BENIGNI FEDERI
CVS DE ANIMAE REGNI PRIN
CIPE INITIVM CAPIT FOELICI
TER OCTAVIANVS

[redacted] RTA fuit diuina quadam sorte non mediocris disceptatio his diebus quibus Cugubium superbam olim potentem armis opum diuitem Guidonis q; nostri ingentis spei Pueri Natali coelebratam applicuimus vrbem Atq; te Princeps Inuictissime id inq rente disputatum perpulchre i ... quis nam sit intoto ai...

Regno Princeps. Ea uero dissensio
inter Lacarum tuum quem iure
diligis Praeceptorem: Georgiumq;
Benignum nostrum vrbinatem
Nouum circulo quodam processit.
Neq; apud nos omnino eadem opi
nio remansit: Ducimur quoq; . atq;
nunc huc nunc illuc Agitamur.
Magna est enim mentis illa pars
quem intellectum uocamus Ma
gna profecto & illa cuius impio
omnia fiunt. voluntas Nec quicquam
suo absq; nutu confici ualet: quod
enim suauius intellectione: At i
si illa nolit. neq; intelligemus. Si
enim uolumus intellectio prestat.
Si nolumus neq; prestare neq; oio

Boni ubi genere cadere uideatur. Ast
ut huiusce rei quecunq; fieri pot
inuestigatio non obmittatur. Atq;
quid tenendum sit pelato constet:
Assumam mihi illam quã sancti
Thome dicunt opinionem defen
saturus eam mentis partem que
intelligit potiorem ee ea que amat
atq; imperat. Quicquid tamen siti
re difficilima non affirmo. Verum
ut socratem ferunt agam: q d' ipe
opinor dubitabo: ut tuo Prestantis
simo ingenio quo suo in tempore t
fretus es opinio mea: meum ha
bitum quam scientiam dicimus
uertatur. Neq; ut multa faciam
uerba oportet: Predito. n. ingenio

nullo addicendum rogatu opus ē·
Cum ex se se scienti si nullu adsit
impedimentum docere Ac determi
nare sit innatum:

RESPONDET PRVDETISSIME FEDERICVS CAPITVLVM SECVDVM: FEDERICVS:

OMplures hic Octauia ne ambigunt: Atq; ut ipse quoq; ais huc modo: modo illuc trahuntur: Neq; profecto id iniuria · utrinq; enim rationes accedunt: Atq; cum illas quę intellectum preferunt consyderam? obliuiscimur earum quę uoluntati suffragantur · Idq; semper Reuertitur & in girum uel quędam

circulum redit· Opus esset hac ĩ re
& tempore accomodatissimo· & in
genio prestabilissimo: Q: ue certo
nobis per remisse ac tenuiter ĩ sũt·
Verum inter nos amice fraterneq;
discutere non ab re forsan erit: e
tiam illa que acutissimorum sũt
hominum· Veluti enim non qcqd
Athenis dictum sit/ueri sit compos
oportet: Ita ne id quidem qđ alibi
ueritatis sit expers opus est· Sed:
quia iam tibi cui plurimi fauent
partem elegisti: Assumã mihi ipe
eam cuius nobilitas & prestantia
latitat: Neq; omnino comperta est·
Attamen unum est quod me solatur:
Causam enim illius agam/cui amor

cuiq; imperium iure tributum nē: Vnusquisq; uero sibi potius bonū cupit. Voluntas igitur se potius i amabit. Iubebitq; et meo intelle- ctui suu defensionem inquirere. & tuo ab opposita inquisitione desi- stere. Sed iam unde incipiundū sit animaduerte. Octauianus q͡d sit anima: quasq; in species diuida- tur: quę uniuscuiusq; sit operatio discussa uidi sæpissime: In p̄senti id unum opere pretium ut dicat̄ autumo: Quomodo ipsa anima i ad suas se habet potentias ipseq; po- tentiæ qualiter & ab ipsa Anima et a sese inuicem distinguantur: i ueluti ex tuo Aristotele quē tanto

studio complecteris: accepisti ostē
dere uelis. Deinde que sit omnium
potentiarum regina ac imperatrix des
inmare dignoueris. Federicus. Neq;
id nunc replicandum est. Demon
stratum namq; diu est apud sub
tilium scholam animam suis cū
potentiis unam rem unamq; sub
stantiam eē. Differre uero et ab ea
& a se se inuicem/ea ratione quā
ipsi formalem uocitant. Amputa
tis itaq; omnibus eam solum quā
proposuisti curam aggrediamur,

PROBAT OCTAVIANVS QVINQE
RATIONIBVS INTELLECTVS P̄
STANTIAM:· CAPITVLVM·TE
RCIVM: Octauianus :~

NTELLECTVS profecto
mihi nobilissima poten
tia ex multis rationibꝫ
aparet Quarum hec ponatur
prima · Eo quo cum nobilissimis
rebus conuenit homo optimū
est in ipō: Sed id nil aliud est q̄
ipsa mens: qua cum pmo actu
et substantiis á materia abstrac
tis solus conuenit · Prima quidē
patet: Conuenire enim cū pma
causa in aliqua proprietate: pre
stabilius est · quamuis alia conue
nientia: Secunda uō ostendit
ex Aristotele in decimo ethicoꝝ
Quā id circo posuit ex animalibꝫ
vnum hominem foelicem esse ·

posse quod cum diis immortalibus i
in contemplatione conueniat so
lus: Vnde et mentem quid diui
num appellat & Prestabilissimu.
Intellectus itaque optima ut sit
potentia opus est. Preterea quo
a beluis homo prestat id in eo no
bilius/at ratio atque mens ut hoc
sit liquet: Primum satis patet i
Si enim prestat aliis: Aliquo pre
stet opus est. Quo igitur prestat
ut sit nobilius in eo oportet: Al
terum quoque habetur ex secundo
de anima: Vbi quadruplex ani
malium differentia ponitur. i
Vegetatiuum: Sensitiuum Pro
gressiuum siue loci mutatiuum
G

Atq; intellectiuum. Siq; dixerit quispiam has anime non anĩa lis differentias ẽẽ. Nil refert. Anima enim nobilior est animalis portio: ultimaq; anima precedentibus preclarior. Intellectiũ; enim posterius est Sensitiuo generatione. /Que uero posteriora sũt generatione priora sint perfectione oportet: ex nono Methaphisice. Ac etiam quia Intellectiuum continet sensitiuum & non econuerso: ueluti quadrangulus Triãgulum. Deniq; cum homo spectabilior sit brutis: eaq; spectabilitas in eo consistat quia ipe omnium animalium solus intelligit. Appa

tent enim

tuit enim atq. amant omnia: ho
mo solus intelligit: Intellectus igi
tur nobilissimum quid sit in hoie
oportet. Deinde. Omnis potentia
videns. Perspitiens. ac intelligēs.
Nobilior et prestantior est: quamuis
potentia non vidente nec intellige
te: Ita uero sese habent Intellectus
et uoluntas que ab Anselmo potē
tia ceca dicitur. Vnde & poetae
amorem qui est uoluntatis actus.
Puerum. nudum coecum. alatum
atq. pharetratum pingunt: Nobi
lior igitur erit intellectus: Cum
ipsum intelligere pulcherimum
quid uideatur. Ad idem potētia
dictans. Regulans. Regens. Or

dinans. Conformans. nobilior ē
Potentia Dictata. Regulata. recta
ordinata. Conformata: Agere .n.
nobilius est q̄ pati: ordinare qq;
potius est p̄mo Methaphisice q̄ or
dinari. eiusscemodi ē intellectus
respectu uoluntatis: Ipse enim a
edicta proponit: ipse dirigit. Atq;
conformat. Vnde neq; iusta est
uoluntas. aut bona nisi dictamī
Rationis conformetur. Prestabi
lius uero est: conformare q̄ con
formari: Regere q̄ regi. Intellec
tus igitur id quod exquirimus
erit: Atq; cum regat omnia Rex
dici poterit. Ad idem. subici ac
obligari ignobilius est: super esse

ac obligare . Voluntas uõ iure
subiicitur intellectui : Obedit . n .
ac subiicitur naturaliter dicta
mini naturæ siue intellectus :
ut omnes aiunt etiam aduersarii
Prestantior igitur cui uoluntas
paret ac subiicitur erit intellectus?
Hec sunt igitur que ipām mētem
ut quedā potentia est eferunt :
Federicus Vis nec ne plura afferre:
An ad hec antea respondeā cupis;

PROBATVR EX PARTE HABITV
VM NOBILITAS INTELLECTVS
CAPITVLVM QVARTVM :

. Octauianus .

FFERAM profecto non
his indigniora argumēta

Quibus hac luce clarius ipsum intellectum et specimē animae nobilissimum eorum quę homo habeat ostendam: Idq; & ex habitibus suis: et actibus preclarissimis deducam. Inspiciamus. n. qui sit habitus intellectus: inde q; quid sequetur. Vnaqueq; enim potentia tanto nobilior dici solet: quanto potioribus habitibus predita sit: Est uero intellectus habitus quocunq; uoluntatis habitu nobilior: Et primū quidē ex sese in properulo est. Alterū uero constat de sapientia ipsa omnium habituum preciosissima veluti et Aristoteles pmo Methaphisice

ac sexto ethicorum: expressissime uero decimo ethicorum asserit: Nullus uero habitus uoluntatis est nobilior ipsa iustitia, aut Amicitia ut idem ait. His autem longe præstat sapientia. præstabit itaque et uoluntati intellectus. Præterea Theologia fidem omnibus habitibus uidetur præferre. Sæpius enim habemus a christo replicatum. fides tua te saluum fecit: Et Apostolus ad hebreos undecimo: Sine fide inquit impossibile est placere deo: & habraam credidit deo. et reputatum est ei ad iustitiam: Et in actibus Apostolorum. Fide purgans corda eorum: Totaque sacra scripturam

plena est huiuscemodi autoritati
bus. Vnde sic posset argui. Id quo
quisq; saluatur excellentissimū
est in eo: Sed fides ut probatum
est: est illa qua saluamur. Vnd'
etiam Mathei ultimo. Qui cre
diderit saluus erit. & luce ulti
mo: Increpauit discipulos. O stul
ti et tardi corde ad credendum:
Et Marci ultimo exprobrauit i
incredulitatem illorum. & duri
tiam cordis. Vnde nullum Re
prehendit nisi de incredulitate:
tamq̄ de principali uitio. Sic igitur
potest iterum argui. Eo maior
est uirtus: quo maius est ei oppo
situm uitium ex 3° topicorum.

Sed incredulitas ē maximum ui
tium ut ex dictis increpationi
bus patet: Fides igitur cum sit
habitus ipsius intellectus omī
habitu nobilior: Intellectus quoq;
sit omni potentia nobilior opus
est: Federicus Et quid ad illud i
Apostoli probantis multis argu
mentis caritatem nobiliorem &
fide: et cunctis habitibus ēē re
sponderes: Ad id q; quod Augusti
nus quinto de trinitate capitulo
decimonono adducit: Nullum ē
donum caritate nobilius aut ē
æquale. Octauianus Facilli
me quidem Respondeo; loquunt
enim de caritate absolute & ita

de illa quoq; Q uam in patria habebimus. Caritas itaq; in suo nobilissimo: hoc est in patria. maior est cognitione que fides dicitur. Cognitio tamen patrie nobilior i erit caritate patrie: Fides q; eodem modo excellentior caritate hic habite. Constat igitur intellectum: ea ratione nobiliorem esse. Federicus. Soluerem has tuas arguitias paucissimis: Permittam tamen que uis expleri deinde aduniuquodq; dicam

PROBATVR EX PARTE OPERATIONVM INTELLECTVS PRAESTANTIA CAPITVLVM QVINTVM :

·: Octauianus :·

QVAM egregii q̃q; precla
ri sint ipsi actus nostri
intellectus quis unq̃
exprimere ualebit. Resumno i
gitur negotium & ita argumentor.
Omnis causa a qua est principiũ
motus si equiuoca sit: nobilior est
ipso quod producitur. Vt patet de
causis superioribus non conueni
entibus in materia. Agens namq;
prestantius est passo: Aut igit̃ sũt
eiusdem speciei agens & paciens
aut diuersarum: q; si diuersaruz
cum species sint sicut numeri: nõ
equa eorũ perfectio: sed maior in agẽ
te sit oportet. Est q; ea philosophi i
uulgatissima sententia: Actus

uero ille quem elicit intellectus
erga finem: est causa producens
actus uoluntatis erga finem: est
que ut patet causa equiuoca / neque
enim conuenit cum producto
in specie. Q[uod] uero ille actus hu[n]c
producat / patet ex diffinitione
ipsius cause / quam ponit Auice
na: Causa inquiens est id ad cui[us]
esse: sequitur aliud. Sed ad esse
illius actus: sequitur esse actus
uoluntatis in finem. eo enim po
sito: ponitur iste: & eo amoto i
dimouetur et hic. Quare nobilio[r]
erit ille actus / nobilior per conse
quens & ea cuius est actus po
tentia. Adde. Coexigere aliquid

necessario & indigere illo si non sit mutua coexigentia ignobilius et imperfectius est. Vnde q nullius indiget perfectissimus dicitur. Sed actus uoluntatis poscit et coexigit actum intellectus hic uero non exigit illum. Intelligere namq possumus absq uoluntate. Velle certo non ualemus nisi cognoscamus. Ferimur enim in ea solum que prenouimus: Preclarior igitur intellectus ipse: Ad hec id quod ex se se eligibilius uidetur prestantius e illo quod non ex se se eligibilius: Hoc patet ex tercio topicorum. Omne enim eligibilius est melius: Sed quis

tam insanus est qui non preponeret intellectionem uolitioni: cum illa sit proprius actus nature intellectualis. Volitio uero ipsa sit quedam inclinatio: Veluti quid ualet graui centrum petere: & neque se neque ipsum centrum quo tendit scire? His addere possum: ut id nobilius dicam, cuius operatio a pautioribus dependet: Cuiusmodi uero est operatio intellectus, que non dependet ab illa que uoluntatis, sed econuerso: Neque obstat: ut quis dicat argumentum non ualere ex eo quod operatio intellectus dependet a sensitiua: que tamen non est nobilior: Hec enim dependentia est

per accidens quia pro statu natu
rae lapsae: uoluntatis autem ope
ratio semper praesupponit illam in
tellectus: Ac etiam inquolibet ut
in deo & angelis. Erit itaq. haec e
tiam ratione nobilior ea potentia
pro qua insudo; Deinde. Actus eo i
nobilior quo purior et sincerior est.
Vnde philosophus. Deum actum quasi
purissimum uocat. Sed quis ne
scit actum intellectus puriorem esse
actu uoluntatis: Cum enim res
sit incognoscente secundum mo
dum cognoscentis: & ipsa intelle
ctio sit quidam motus rei ad intel
lectum ipsa intellectio erit purior
uoluntas enim est motus animae

ad rem in se · ex hoc igitur q movetur ad aliud idest ad rem imputior erit: Q̄ uero ita sit patet ex primo de anima & sexto Methaphisice: Verum et falsum sunt in anima: Bonum & malum in re extra: Federicus· Argumenta hec que facis Octauiane magnā uim habere uidentur: Sed spero me ea ueluti aranearum telas facillime rumpere posse: Ne tamen quicq̄ ex his que concepisti impediam perge quantum libet;

PROBATVR HIC EX PARTE: OBIECTI INTELLECTVS NOBILITAS CAPITVLVM SEXTV

: Octauianus ::-

SVNT mihi & alia pro hac sancta et uerissima opinione argumenta: Neq; ut uides Illustrissime: ac foelicissime Federice ulla sunt in ipsis Dyaletica tendicula: nulla equidē inuolutio: sed ex sese ueritatem quam intendo demonstrant. Cōsyderemus paulisper omni affectione aut perturbatione semota obiectum ipsum nostri īntellectus quod uerum ipm aiunt & ita arguamus. Quo res quepiam abstractior est: eo clarior eo limpidior nobilior atq; perfectior. Id certo patet. Quo enim quis supra pluēs & infra pautiores dominatur/eo

maior dici solet. Scimus autem [illegible]
uerum prius inesse enti quam Bonum.
Bonum enim post uerum aduenit,
& ita magis concretum id cui ad
uenit reddit: nobilior igitur ueri
tanquam et prioris. & abstractioris i
ratio erit: atque ita et illa cuius est
obiectum potentia; Preterea uerum
& bonum sunt entis passiones quo
cumque autem alicui subiecto insunt
plures passiones, prior est nobilior
sequente: tum causatione siue ori
gine: tum exigentia et permissione.
Exigit enim sequens primam: prior
uero non exigit sequentem, tum
etiam quia sequens per hanc rea
litatem ipsam subiecti participat.

Sed uerum

Sed uerum etiam secundum ad uersarios prius est bono. Concedant igitur uelint nolint: quod exquiro oportet; Cum uero quid immorari tam diu oportet: Illa potentia, ut concludam omnino propositum, nobilior: generosior: perfectiorque erit in qua humana foelicitas consistit: Est enim ut ait Aristoteles Beatitudo nobilissime potentie erga nobilissimum obiectum operatio. At ea est ipa intellectiua potentia: Idque multis probatur: Domini primum dicto Ioannis septimo: Hec est uita æterna ut cognoscant te solum deum. Cognitio utique opus intellectus est: Augustinus quoque

ille primo de trinitate capitulo pe
nultimo: visio est tota merces: Ari
stoteles denique decimo ethicorum.
Foelicitas est bonum sufficiens. Id
uero est visio. Vnde & Philippus
ioannis .xiiii. ... dicit. Ostende nobis
patrem & sufficit nobis. Ponit i
demum philosophus Beatitudinem
in speculatione substantiarum se
paratarum: eo quod speculatione longe
simillimi ipsis separatis substantiis
Reddimur. Est quoque ad id osten
dendum ratio modusque insignis:
Quid enim quero ex te est Beati
tudo: preterquam summi boni adeptio
atque consequutio? Consequutio i
uero nil aliud est: quam quedam optati

habitio. Optare autem siue desyde
rare est quidam uoluntatis ad rē
non habitam motus. Qua itaq. i
potentia foelicitatem consequimur
inspectandum est. Quid responde
bis: nisi ut ea potentia cōsequamū
beatitudinem. qua optatum ob
iectum fit presens atq. a nobis ha
bitum. Obiectum autem ipsum
foelicitatis: tum nobis presens: tū
q. habitum fit. cum ipsū nostro i
intellectui clare perlucideq. offer-
tur. Visio igitur erit interior foe
licitas: cum sibi beatitudinis ob
iectum primo sit presens. Si igit̃
foelicitas sit circa beatitudinis
obiectum presens opatio: Ratioĩ

uero sine intellectu insit primo eiusmodi operatio: In ea profecto operatione ut summa consistat i beatitudo oportet. Vnde sic potest quoq; argui. Cum summum clare uidemus bonum tunc illud presens habemus: Quod uero presens est. id iam habitum est: Neq; enim amplius habere cupimus. Quod uo iam habitum est: non amplius q̄si habendum expectatur. Quod i non expectatur perfecte possidet. Vnde q uoluntas quiescat oblectetur q; habito bono. Id non beatitudo: sed concomitans eam erit. Quare i ex his omnibus cōstat intellectū huiusce Regni principem esse;

EPILOGVS·ARGVMENTORVM OCTAVIANI: ET QVEDAM BREVIS DIGRESSIO CAPITVLVM SEPTIMVM::: Federicus:

[redacted]VNT tibi nec ne plura?

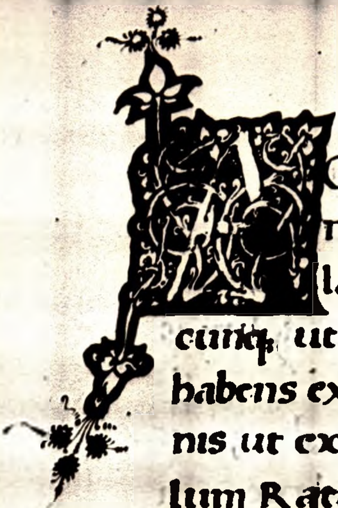
Octauianus· Hec sunt federice inuictissime que potiora afferre putaui· Que me non imediocriter mouent intellectumq; omnibus animae uiribus celsiorem & uideri et esse ostentant· Neq; i credo facile possunt a quoq; etiam eruditissimo clarissima h argumenta dissolui· Idq; pace tante autoritatis tue dixerim numq mea ex mente adimi poterit aut beniuolentia: aut amore: nisi forsa

oposita quam hactenus non perspe
xi accedat Ratio. Federicus. Re
cte id quidem Octauiane: veri
tas enim nulla coniunctione et
nulla spe. dissimulanda est: p
sertim inter scitu pulcherrima: i
At ueritati id nostri ueritas (ue
luti nec bono bonum) opponitur
numq. Adducam itaq; & ipse uo
luntatis gratia non nulla: Q. ue
si mihi solui poterunt minime:
Ituaq; ego facillime destruam. qd
restabit nisi ut ipse quod opto cō
cludam: uoluntas erit regina Re
gniq; nostri prīceps. Octauian9
Aueo sup q dici potest aliquid ex
te percipere. Federicus. Percipies

profecto/ab istaq; opinione cui tã
tum faues desistes. Octauianus
Progredere uir peritissime neq; i
me uerbis his dulcibus delinias
Federicus. Formicas forsan in si
nu compressisti: prurit tibi cutis.
Octauianus. Hei quid mee au
ditati tam diu obsistis si qua sunt t
digna adducere non diferas. Fede
ricus. Guido meus ita solet. Octa
uianus. Redibis uideo ad nostrã
opinionem. Tanta enim digressio
fabellas exigit;

PROBATVR · VOLVNTATIS ·
NOBILITAS · RATIONE · MOTI
ONIS · CAPITVLVM · OCTAVV ·

Federicus

CCEDE huc iam Octauia
nie: & inspice an tibi fabu
las proponamus. Res que
cunq; ut faciliori modo incipiam
habens ex se se principium motio
nis ut extendamus aliquamtu
lum Rationem ipsius nobilior
est illa que ex se se eam nō habet. i
hac enim ratione animam quoq;
corpore prestantiorem dicimus:
Q, hec suo cietur motu, illud ali
eno. Isq; precipue uidetur ēē pro
prius motus. qui ab intra est. Na
turali uero siue proprio cieri mo
tū longe prestantius est: q̄ uiolē
to aut alieno. Sed uoluntas mo
uet quidem intellectum et ceteras

uires. At ipsa a nulla uii alia mo
ueri dicitur. Vnde ipsa ita se habet
ad intellectum & uires sensitiuas,
sicuti cor ad omnes motiones na
turales. Vnde et doctor ille cuius te
opinionem tenere asseris in prima
secundae partis Questione uigesi
ma quarta Articulo tercio. cordis
nomine uoluntatem exponit. Si
cuti igitur cor ad animalis mem
bra: Ita uoluntas sese habet ad a
nimae uires. Erit itaque ea ratione
praestabilior. Posset autem etiam
ita argui: Id quod mouet, nobilius
est: a se moto: uoluntas est eiusmodi
respectu intellectus. Vnde & san
ctus Thomas saepe replicat: Ra

dicem & originem omnis motiōis
in toto anime Regno esse a volū
tate. Octauianus. Causa ex qua
est principium motus: non adeo
perfecta est: ut causa finalis: Mo
uet enim (quius methaphora qua
dam) finis: eam causam: quā effi
cientem dicimus: eq; omnium
causatum nobilissima causa. Vn
ut ait philosophus: si quepiam sci
entia eēt de omnibus causis: ea
que de fine traderetur: preclatiō
duceretur omnibus. Quē q igitur
uoluntas est efficiens: omnisq;
ad finem motionis origo: Intel
lectus tamen qui ipsum appre
hendit finem sub ratione finis

uoluntatem mouet. hec uero mo
tio & origine. et generositate sup
ior est. **Federicus.** Fatendum cer
to est ut finis sit nobilissimus: ast
Ratio nullo pacto est uoluntatis
finis: Neq; ut obiectum, q dicit
finis quod ab Aristotele. Neq; ut
operatio ipsa que dicitur finis cui
videlicet est alter finis: Propria
enim operatio circa finem ē finis
cui: Finis uero & bonum conuer
ti uidentur. Sicut ergo bonum
sic & finis Refertur ad uolūtatē.
Operatio itaq; ipsius uoluntatis
erit finis eius: Cuius operationis
est finis obiectum. Idcirco hec i
dicitur finis cuius siue cui sup

ple est alter finis: Illud uero obiectũ ita est in eo genere finis, ut ulterius nõ sit processus. Ideo & finis quod, simpliciter non habet ulteriorem finem, appellatur. Non ualet itaq; Intellect⁹ apprehendit finem: qui uoluntatẽ mouet. Intellectus ergo est finis: aut uoluntatem mouet. Veluti non ualet. Video eum qui te mouet: igitur te moueo. Et q̃uis opõteat nos prius intelligere finem q̃ moueamur ab illo: non tamen ullo pacto ipsa intellectione sed fine intellecto mouemur. nec sub ratiõe qua cognitus est: nisi quia ut prius q̃ moueat uoluntatem, sit apprehensus R atione opus est;

PROBAT· CONTINVANDO FEDERICVS·RATIONE·IMPERII·VOLVNTATEM·PRESTANTIOREM·ESSE·INTELLECTV· CAPITVLVM·NONVM:

[redacted]VI PRETEREA iube: cui precipere. cui imperare attribuitur ius certo Rex est· respectu eorum qui sibi subiciuntur· voluntas uero iubet· vnd' iubere interdum pro uelle ponit' quia unius potentiæ sunt actus Idem q, Dicimus principem velle quod est precipere aut imperare i Aiunt enim: hoc uult siue precipit Princeps· Vnde imperare est actus

uoluntatis. uel ut subtilius dicamus: est quid fundatum sup actum uoluntatis ut modus qdam uolendi: Non est enim omne uelle precipere: sed tum solum cū alios uolumus aut operari: aut cooperari. Qz uero iubeat intellectum uoluntas clarum est. Nam cum sibi gratum est. ipse inquisitioni rerum Rationumq; uacat: Cum sibi displicet diuertit eum: conuertitq; ad alia: Quod quilibet experitur in se ipso. Experimenta certo non sunt neganda: Octauianus Imperare est actus rationis. Neq; enim potest quis imperare: absq; quadam intimatione/intimante

uero ſiue indicare Rationis eſt
opus· Idq; ſanctus doctor uult ut
ſit rationis actus· Federicus· In
timatio ſiue denuntiatio accidit
præcipienti: Ei enim intimatur
qui cognoſcere poteſt intimatio
nem: At certo neq; uiſus: neque
auditus Imperium uoluntatis
ſiue Rationis agnoſcunt: Non
enim cadunt imperia eius ſub
eorum obiectis: Neq; enim ſunt
color: neque ſonus· Imperat tam̄
eis uoluntas· & ipſi circa ſua ob
iecta applicati a uoluntate exe
quuntur iuſſa: Neq; intellectus
ſemper actu intelligit iuſſa uo
luntatis, que tamen exequitur

actu· ueluti cum coniungit nos
inductiua cogitatione siue con
templatione principiorum natu
ralium: Est quoq; huius talis ra
tio: Cum id speculamur cui nos
uoluntas coniungit. speculari
simul aliud non ualemus· plura
enim scire: sed unum tantum in
telligere possumus· Speculando
itaq; ea que uoluntas iubet, non
speculamur eius iussa· Ast inti
matio præcedere exequutionē
deberet· Prius igitur deberet in
tellectus uisus· auditus & hu
iusmodi cognoscere iussa q̄ exe
qui· Quod absurdum est: ex dictis
videmus quoq; id in lingue Reuo

lutione: Quod sepenumero admi
rari soleo: cum quanta uelocitate
quantaq; uarietate subito exequi-
tur uoluntatis iussa: Nec tamen
ibi ulla est intimatio. Imperare ita
q; non includit ullo pacto intim
ationem per se: Verum per accidēs
ut includat non inconuenit. Si
forsan uoluntas imperet uolun
tati/Id erit in suppositis. Aut saltē
naturis diuersis. Veluti cū deus
aut homo Maior: subdito suam
uoluntatem intimat. In una uō
anima absq; denuntiatione uolū
tati subdite potentie parent. Aut
igitur indicare non competit ꝑ
se Imperio: Aut si competit: nullū

utiq; in eodem homine erit im
perium : cum nulla potentia pre
ter Rationem sit intimationis
capax : Aut certo euismodi inti·
matio frustra fit · Q ue uo fru
stra fiunt non sunt presentis spe
culationis · Sanctus itaq; Thomas:
cuius dicta pauci recte pspiciunt:
qui in plurimis locis uoluntate
Imperare asserit: in Prima secud
partis Octaua & decima questi
one solum ponit: ut intimatio
sit de ratione imperii: Dicit tn
primum mouens ee uoluntate:
Vnde et si quempiam motu ratio
aliis prebeat: eum primi moue
tis uirtute prebet · Intelligit igit

Sanctus doctor · forsan de imperio
in diuersis hominibus · Fit enim
tale imperium cum intimatioē·
Siquis uero uelit: ut in eodē ho-
mine intellexerit asserere soluat
quę diximus: Octauianus: Nō
omne mouens imperat: Sed ita
mouens ut puta cum intimati
one mouens · Intimatio uero Ra
tionis est opus: Federicus: Neq;
intimans mouet: Neq; omne mo
uens imperat · Voluntatem enim
nulla potentia mouet ad actum
ut eam quasi · oporteat sequi illū
motum: Et id est Ratione liber
tatis · Voluntas tamen imperando
mouet: & omne imperans mouebit

quis non omne mouens īperet.
Itellectus autem intimat aliquid
agendum esse uoluntati: nec tñ
ex eo mouet: quia primum ada
gendum mouens: est ipa uoluntas
Et uirtute uoluntatis mouet inte
llectus. ut ait Sanctus Thomas.
Non igitur dabitur circulus: ut
uirtute intellectus moueat uo
luntas. Tunc enim non esset sta
tus: nec primum mouens quip
piam esset. Talis uero potest assi
gnari ordo: Primo intellectus i
aliqua fieri posse equaliter a uo
luntate cognoscit: ut puta Rem
alienam rapere uelle: & propriã
elargiri. Deinde alterum pspicit

uetitum: Alterum uero iussum: i
Scit q3 parendum ee legi maiorumq3
statutis. Idq3 bonum esse probat i
id uero deterius: Et hoc est offi
tium intellectus discernere iud3
unumquodq3. Atq3 id faceret si i
nulla in homine esset uoluntas.
Cognitis uero his que fieri que
ue agenda sunt. Voluntas libe
elicit amorem erga obiectum:
aut odium. aut certo manet
indifferens. Deinde si res est in
sua potestate &. eam uelit Im-
perat hoc est mouet efficaciter
ad actus suos omnes uires: p
concupite rei assecutione uolū-
tatem. Hec uero motio siue im

pertium nil aliud est q̄ ordo qui
dam potentiis a natura prefixus.
Cum enim uoluntas quippiam
uidere efficaciter uult. Oculus
si nullum adsit impedimentū
subito progreditur ad opus ui-
dendi: Neq; uisio est actus uo
luntatis: sed actus naturaliter
aptus sequi uoluntatis actum.
Sic unaqueq; alia potentia impe
rio humano & potestati subdita
mouetur a uoluntate hoc est
uolentem (ut ita dicam) uolun
tate eam operari subito ad oper-
tandum procedit. Ex his con
stat illam solam potentiam tu
bere posse q̄ et uelle: Neq; omne

mouere est imperare · Sed mo
uere uolendo: Iubere igitur
ac imperare: non potest ab actu
uolendi separari · Vnde si non a
esset uoluntas in homine: Intel
lectus nunq̄ imperaret sicut ne
uellet quidem · At si uoluntas absq;
Ratione maneat: volendo imp̄
abit · Voluntatis igitur iubere e
rit: voluntas q̄ Imperatrix hui⁹
ce Regni erit: Octauianus: Non
magnifacio hoc imperium: Aliæ
sunt conditiones quibus intel
lectus decoratur nobiliores: Fe
dericus Non obstat ut seruus i
aliquid prestantius habeat dn̄o:
At principem sola ōbia constituit:

Cui enim nullus paret: cum tu
dominum appellabis? At nos de
principe disceptamus: Neq; huius
q; aliud ex te cupio: q̃ ut uolun
tatem imperiali fulgere dignita
te fatearis. Sit ratio eius ancilla
etiam si tibi uenustior uideatur?
Ego Regine q̃ q̃ turpiori me me
libentius coniungam;

PROBAT·HIC·CONTINVAN-
DO·FEDERICVS·RATIONE·
LIBERTATIS·VOLVNTATIS·
MAGNAM·PRÆSTANTI-
AM·CAPITVLVM·DECIMV

[redacted] VNT mihi & alie rationes
[redacted] pro uoluntate frater dile
cte. Libertas enim illa de qua

sic quidam ait · Non bene pro to
to libertas uenditur auro pre
ciosissima res est : Cuiusq, excellē
tia quo ad propositum patet · Est
enim libertas facultas quedam
sic aut sic agendi : Alie enim po
tentie ad motionem Rerum
exeunt ad exercitium · Volun
tas sola nulli cuiuslibet obiecti
presentia progreditur ad operan
dum · At certo prestantius est
sua potestate suoq, libito agere
q̄ aliena motione necessario i
ferri · Libertas etiam id habet i
ut nulli sit (ea fretus) subiectus :
Ipse uero qui sibi sint subditi ha
beat : Neq, enim is liber est qui

alterius sequitur iussa: unde ille unus suus esse dicitur qui lib est. Qui uero alterius est: non ea Ratione liber dici potest. Voluntas igitur cum iure optimo in hoc principatu libertas tribuit: Regina huius Imperii sit oportet: i Suis enim nutibus. suis motionibus ratio atque sensus: corporisque plurimi motus & fiunt & gubernantur: Atque ut breui concludam multa. Quicquid est in nostra potestate: Id in uoluntatis potestate est. Unde primi sensuum Rationisque motus non dicuntur in hominis potestate: quia non a uoluntate Imperante proficis

cuntur· neque uoluntarie aut sponte fit: Q. absque uoluntatis iussu ad opus prodit· Q. autem agens liberum siue a proposito sit nobilius agente naturali vi deri potest ex secundo de auditu phisico· vbi hec differentia ponitur: In his enim inferioribus solus homo libere agit: qui nobilior est quocunque agente naturali sic & finis his que ad ipsum: Nos uero sumus finis quodam modo omnium: ut ibidem ait philo sophus: Octauianus: Libertas vi detur Rationis: non uoluntatis modus: Ait enim Philosophus po tentiam rationalem se habere ad

opposita: Potentias q; naturales as
serit ad unum determinatas: ra
tionem solam ad diuersa & q̄uis
oppositione aduersa ferri posse: Id
uero nil aliud est. q̄ libertatem i
suorum q; actuum potestatem
habere: Federicus: Separetur ab
homine uoluntas: Vbi queso te
manebit libertas? Poterit ne in
tellectus presente ac manente i
obiecto non intelligere? Nullus
liber est qui uelle aut nolle non
habet: Sed intellectus non ē ille
aut quispiam alius sensus: Sola
uoluntas uult. sola igitur & li
bera: Vnde et Deus ipse. Maio(re)s
q; ut uelint Rogantur quia uel

le in nostra est potestate. Nullus i
uero ut intelligat nisi interdum
per accidens rogatur quia non
possumus si impediti non sumus
non intelligere. nisi si nolumus.
Aristoteles autem rationalem po
tentiam siue intellectiuam pro
tota illa anima que rationalis
dicitur capit. Anima uero rati
onalis sola libera est. non tamē
Ratione: sed uoluntate: Vnde
agens liber siue apposito procedē
sepenumero accipit: Propositū
autem est firma alicuius Rei
uolitio: Octauianus: Sanctus
Thomas dicit ut libertas sit in
uoluntate subiectiue: sed o7 a

Ratione sit effectiue: Id circo
enim potest uoluntas libere in
diuersa ferri quia intellectus
diuersa apprehendit. Vnde et phi
dixerunt ut libertas sit facultas
quedam rationis et uoluntatis:
Federicus: Nil dicitur formalit
tale: nisi per aliquid quod forma
liter sibi insit: Sed uoluntati inest
libertas, ut proprietas quepiam
suo subiecto: Voluntas itaque uere
et per se erit libera. Veluti quis
animal, sensibilitatem effectiue
a sole recipiat, tamquam a conprodu
cente: non tamen sol, sed animali
in quo subiectiue est sensibilitas.
sensibile appellatur: Neque tamen

uidetur rationabile: ut intel
lectus eam libertatem causet:
Aut enim eam causat ut que
dam proprietas est: & propria
uoluntatis passio: aut quo ad
usum actualem: Non quidem
primomodo Q uia omnis pro
pria passio fluit ex propriis pri
cipiis sui subiecti: Sed diuersa
sunt principia R ationis & uo
luntatis: diuerse igitur ex eis
profluunt proprietates: Neque
una passio ex duabus diffini
tionibus emanat: Neq, altero
modo quia uti libertate ē vti
actu illo qui libere produci po
test: nulla autem potentia pro

ducit actum libere/nisi illa: cui
libertas inest: hec uero est uolun
tas: usus igitur libertatis est pro
ductio actus uoluntatis: Actus
uero uoluntatis est amor siue o
dium: At uelut uoluntas non
intelligit: ita nec intellectus amat:
Si enim non essent actus distincti.
neq; potentie distinguerent̃·sed
distincte sunt potentie: Neq; igit̃
intellectus amorem: nec uolun
tas intellectionem producet: Est
tamen ut diximus inter has po
tentias quidam ordo: Prius enim
intellectus aliqua remisse saltem
intelligit: Deinde uoluntas deter
minat eū ad quedam intelligēda

perfecte

perfecte. Quedam uero nullo modo cogitanda: quędam quoq; negligit: quedam curat. Et sepissime compellit. ut falsa teneat pro ueris: Inueniatq; Rationes ad ea tuendum interdum uera falsa efficere contendit: In hisq; apparet magna rationis seruitus maximaq; uoluntatis libertas: Sanctus itaq; Thomas quando dixit rationem efficere libertatem: non quia efficit sed quia pręcedit intellexit: Neq; enim potest quis uti libertate nisi Ratione aliqua apprehendat: Idq; extenso quodam modo efficere dicimus ueluti si quis dicat fantasiam efficere in

tellectionem: quia necessario pre-
cedere uidet: Ratio quoq; et oēs
sensus uiresq; rationis participes
liberi per participationem dici-
possunt: At sola uoluntas ex se se
ut talis sit oportet: Cum autem
libertas nil aliud sit: q̄ ad suum
actum eliciendum aut produ
cendum (per idq; ceteras poten-
tias ad operationes suas reducē-
dum) dominium siue potestas.
Voluntas certo sola huius Regni
nostri Domina erit: Reliquę po
tentię pedisequę putabuntur. Neq;
ultra dictas rationes) longe ab
heresi est: dicere uoluntatem nō
esse per se liberam: Adquid q̊q;

neq; sanctus Thomas: neq; ullus alius quesiuit umq̃ an ratio cō pelli potest: Sed an uoluntas. dicūt q; omnes eam solam contingent ferri ad omnia obiecta: Neq; dissentit in hoc ullus: Preterq̃ de summo bono: quod quidam dicunt: ut necessario uelit. Hec sunt signa: Q; siqua in nobis libertas est: ea sit in uoluntate. Vnde Rationibus. experimento: fideiq; nostre repugnat: Siquis uolūtatem nostram non esse liberā dicat: uoluntas itaq; subiicitur [illegible]: Atq; his quorum nos domini sumus: Voluntas utiq; est dominationis principium:-

Octauianus: Compellor his iam
adherere: Sed cur dicimus inter
dum arbitrium nos habere liberū
cum arbitrari sicut & opinaī aut
iudicare sit rationis actus: Fede
ricus: Humanum iuditiū siue
arbitrium liberum est et ut p̄
cedit uoluntatem. & ut sequit̄
eandem: Data enim ab intellectu
sententia hoc quidem ēē melius:
id uero deterius. Voluntas libera
est ad prosequendum deterius: atq;
ad non uolendum melius: aut
certo ad standum indiferenter.
Vnde Medeam illam sexto libro
metamorphoseos Ouidius intro-
ducit sic dicentem. Video membra

proboq; . deteriora sequor · preclara certo uctraq; sententia : Liberum itaq; est nostrum arbitrium : quia ueluti scire ita et iudicare bonũ : non facit nos esse bonos : sed id acceptare & uelle . Liberum itaq; arbitrium : est libera iudicii electio siue acceptatio · Est quoq; arbitrium ut sequitur uoluntatẽ liberum / iudicamus enim uel id saltem possumus pro ut uolumus · Qualem enim quisq; uoluntatem habet : talia et dicit : cogitat · & operatur : Atq; hoc est id quod ecclesiastici quintodecimo dicitur . Abinitio fecit deus hominem & dimisit eum ĩ ma

nu consilii sui : Idest dimisit ei
potestatem et libertatem sequi.
aut fugere consilium siue Ra
tionis arbitrium. Vnde & sub
dit. Apposui tibi aquam et ignē
hoc est uarias Rationes contra
riasq; : Ad quod uolueris appo
ne manum tuam: hoc ē quam
tibi placet sponte sequaris sentē
tiam: Octauianus Optime id qdē

PROBATVR. HIC VOLVNTA-
TEM. ET HOMINI. ET TOTI
PRAEESSE. ORBI. SCIENTIAQ;
DEI CAVSAM. PROPRIE. RERV
NON ESSE. CAPLM XIum :-

:· Federicus :·

SIC quoq; arguere possum⁹ in toto vniuerso summus primusq; Rex Deus ipse est. Isq; gubernat omnia: Qua uero i potentia nisi uoluntate? Quecūq; enim uoluit fecit. Neq; ullus sue uoluntati resistere potest. Sicuti autem sehabet imagno sic profecto & in Microcosmo. Imperabit itaq; uoluntateq; cūctis potentiis subiectis dominabit anima: Quo enim primus ꝑe Rex eo et qui subsunt (si ꝑditi sint) inferioribus presunt. Ipse uero cuncta disponit: Sibi .n. dicitur: Domine in voluntate tua: uniuersa sunt posita. Estq;

omnium Theologorum sententia
Primam totius creaturę diuinā;
uoluntatem esse regulam. Estq,
Deo intellectus: At uoluntate i
princeps uocatur: Cur igit hō
ratione dominabitur;: Octaui
anus: Dicimus deum omnia ī
sapientia fecisse: Atq, scientiam
dei rerum causam: etiam peri
patetici cum nostris tenēt The
ologis: Quo uero est causa: eo &
prima causa. eo profecto & om
nibus pręest. Atqui scientia &
sapientia ipsa: ad intellectum
spectant: Federicus Scire ip;
acutissime vir, efficere quid po
terit: Aut enim Res fit anteq

ſciatur: et ſic poſterius non erit
prioris cauſa. aut dicis: ut poſtq̄
ſciuerit efficiat. Sed id non ui-
detur. Poſita enim naturali cā
ponitur & effectus. Scire uō
cum non ſit liberum: erit na-
turale agens. Scita autem ſūt
ab æterno. temporaliter autē
cauſata omnia: Si quis uero di-
cat: Poſita ſcientia: creaturas
quoq; Poſitas fuiſſe ab eterno:
Veluti poſita luce ponitur Ra-
dius. Data circumferentia da-
tur et centrum. Id primo erro-
neum fideiq; contrarium pat;:
Deinde non deficit Ratio ſciē-
tiam dei cauſam rerum eſſe.

non ualere: Est enim scientia ꝙ
omnis/ alicuius de quopiam. Id
autem cuius quippiam est: atq;
id de quo aliquid est. prius opō
tet sit illo: At scientia dei de quo
dam scitu apto est. Scibile aūt
aliquo saltem signo scientiam
precedit. Nil uero quouis mō
posterius: Prioris causa eē pōt.
Creature ut patet scibiles sunt.
nulla itaq; scientia effici ualēt:
Octauianus: Quo pacto se ha
bent creature ad scientiam dī.
efficiunt nec ne illam? Ex co
gnito enim & cognoscente gi
gnitur notitia;: Federicus:—
Scibilia trifariam distingui pos

sunt. Sunt enim quedam que mouent nec tamen terminãt scientiam: hoc est mouent ad intelligendum. nec tamen per eiusmodi motionem ipsa mouẽtia intelliguntur. Terminare .n. scientiam. nil aliud est q̄ sciri. Eiusmodi uero est ipsa intelligibilis species: que mouet intellectum: non quidem pro se: Sed pro re quapiam extra: Atq; imago Cæsaris in Cesaris notitiam ducit. Quedam uero terminãt: nec tamen mouent. ut cũ aliq̄ de prima materia cœterisq; a sensu remotis speculamur: Intelligimus enim illa: nec tamen

mouent nos adintelligendum
ipsa· Q uedam uero & mouent
et terminant: ut obiecta exteri
ores sensus: Mouet enim color
uisum. visionemq. terminat t:
Creaturę certo scientiam di ter
minant. Intelliguntur enim a
deo. nec tamen ex ipis mouenti
bus diuina profluit scientia· Es
sentia enim diuina ex duodeci
mo libro methaphisice. proseq.:
ac pro omnibus diuinum Intel
lectum mouet: eo genere moti
onis· quem comprehendere ne
quimus· Scientia igitur di rer
causa non quia efficiat: sed qa
ante omnem earum actum est

dici solet · Q. uecunq, enim neces
sario precedunt : cause extenso
nomine dici possunt · At, proprio
modo quo causa influit efficitq,
scientia causa uocari non potest ·
Voluntas igitur est omnium re
rum motionumq, prima causa
In homine quoq, animaliū hu
manarumq, virium: Voluntas
igitur & orbi · uoluntas et hoī
dominatrix dicenda: Ipsa itaq, ut im
perium obtineat opus est: Octa=
uianus: Maxime sunt he qui·
bus compellor Rationes;

Q. HOMO · MAGIS · DISTET ·
A BELVIS · VOLVNTATE Q.
INTELLECTV · VOLVNTAS Q.

EA·RATIONE·SIT·PRÆSTANTIOR·CAPITULU·XIII

: Federicus :-

[redacted]IXERAS diu est: quo homo Beluis prestat mag. eo et nobilior sit. hoc dato: Apponam id esse non intellectum sed uoluntatem: Voluntate nãq; minus conuenit cum eis q Ratione. Omne enim animal cognoscit: Cognitio quoq; Genus est ad rationis sensusq; notitiã: Intellectus igitur cum sensu sb eodem genere cadit: Vocantur enim omnes potentie apprehẽsiue: Suntq; cuncte naturales causæ: At sola uoluntas ab eis

quouis eis comuni gene differt
Sola q; econtra diuiditur. Vocat
q; agens aproposito siue liberum:
Vnde ita quoq; argue possumus.
Ea que sub uno diuisionis cadūt
mēbro magis conueniunt int
sese: q̄ cum quouis alterius mē
bro diuisi: Magis enim sensibile
cum altero quouis sensibili cō
uenit: q̄ cum insensibili quo
cunq;. Sed ex secundo de audi
tu phisico. Agens bifariam par
titur: In Naturale: & liberum.
Sola uero uoluntas ex se libera
est. Ratio non magis q̄ uisus:
homo itaq; per intellectum agit
natura; sicut & per sensū. Sola

uoluntate tanq̃ libero agente
abeluis potissime distat: Quo
uero magis distat. eo magis est
homo: Maxime igitur id erit
nobile: quo maxime a uilioribꝫ
remouetur. Voluntas itaq; cū i
maxime homo uideatur: presta
bilissimum quid in homine sit
fatendum est: Octauianus: A
ristoteles plerisq; in locis mentē
ait maxime hominem esse: ea
q; de re et nobilissimum eorū:
que in nobis sunt. Nono enim
ethicorum ita ait. Est enim i
boni uiri bonum agere: ex sui
ipsius gratia. Mentis enim cā/
que qdem unusquisq; ēē uidet̃

Decimo quoq; . Quod enim est natura cuiq; Proprium: id optimum cuiq; & iocundissimu est: Et homini igitur ea uita: que ab ipsa proficiscitur mente. Siquidem: maxime hoc est ho; Federicus: Mentem philosoph? totam intellectiuam animam uocat cuius he sunt due potentie. Voluntas & Ratio. Vnde quia mens pro ratione sepissime capitur: se non ita capere ostendit Decimo libro inquens. Et si foelicitas operatio est proflurens per uirtutem: Consentaneum est Rationi ut sit ea operatio que per optimam pro

ficiscitur hoc autem eius erit
profecto quod est prestabilissimū
atq; optimum: Siue igitur mēs
sit hoc siue aliquid aliud quod
quidem natura dominari ui
detur ac imperare: At uolūtas
est illa quę precipit naturaq;
dominatur: Indistincte itaq;
& absq; delectu: utramq; poten
tiam mentis uocabulo comp̄
hendit: De sapientie certo com
templationisq; Ratione ac ge
nerositate post hac dicemus:
Octauianus: Voluntas quoq;
appetitus quidam dici solet q
aliis quoq; cunctis inē rebus:
Erat igitur uoluntati appetitus

Genus· Est namq; uoluntas eius
animę quę intelligit appetitus
At qui lapidibus quoq; Brutis.
Vnicuiq; etiam naturę appeti
tus alicuius inest;

QVID·SIT·VOLVNTAS·ET
QVALITER·AB·APPETITV
DIFERT·CAPITVLVM·TER
CIVMDECIMVM: Federicus:-

[redacted]NIMA Octauiane quā.
Deo infundente habem⁹
ueluti & queuis alia natura i:
appetitum illum naturalem
qui omnem consequitur tem.
obtinet: Estq; ille appetitus i
vis quędam siue inclinatio i
nature ad omnem sui perfecti·

onem: hoc appetitu omnem per
fectionem intellectui possibilē:
Similiter et uoluntati experi
mus · Eo ipso anima tāq̄ suo
perfectibili semper uniri cōpi
cupit · Isto appetitu paulus di
cebat · nolumus expoliari · sed
superuestiri · hoc appetitu ne
cessario ferimur: ducimur: a
gimur: hic est ille de quo san
ctus Thomas ait: Voluntas i
ut natura necessario fertur
in ultimum finem: siue in sū
mum bonum: Vocat enim i
comuni modo omnem appe
titum uoluntatem: Sūt enim
in uulgu ambigua: hec nōia

inuoluta: atq; confusa: Ast n̄ra
hec uoluntas de qua disputam⁹
nulla in conditione cum appe
titu dicto conuenit: Neq; .N.
est naturalis potentia: neq; in
clinatio quedam: nisi forsan i
mediante actu quem libere e
licit: Imperando & iubendo ī
clinet: Estq; quo desyderamus
frequenter opposita illi appetitui:
Voluntate enim libera nō ap
petitu naturali dicebat Paulu⁹
Cupio dissolui et esse cum chri
sto: & ut breui congeram plu
rima hac fit omnis electio i
hac enim Martires illi subde
bant se doloribus et neci hac i

uiri fortes adsiscunt sibi potius mortem: q̄ turpem degere uitam. Vnde uoluntas nil aliud est q̄ vis quedam anime adeo in nobis create qua liberi operationumq; nostrarum domini sumus: At coetere Res ueluti nec libertatem sic nec hanc quidem: qua quisq; liber ē habent potentiam. neq; itaq; uoluntatem. Vnde que uolumus non proprie appetere dici debemus: cum appetere vim quandam qua ducimur necessario designet: Sitq; ea ipsa inclinatio innata: Neq; est ulla cuius operatio: Sed Doctissimi uiri uulgo

consentientes. Velle beluas et reliquas res insensibiles sepe dicunt: Similiter et hominem uoluntate appetere: Sed homo desyderare uel forsan cupere quam uoluntate dici potest appetere solum illa inclinatione qua appetit id quod sibi est natura perfectum dicendus est: Veluti graue centrum: leue circunferentiam: Appetitus itaque omnis sub eodem genere cum potentiis apprehensiuis cadit: Sunt enim natura agentia. Voluntas una ex altera parte manet: Agensque liberum uocitatur: habetque quandam pertinentem cum appetitu

concordiam. Sed intellectus et
cum appetitu maiorem uidet͂
habere conuenientiam ex quo
una cum ipso libero agenti con
diuiditur. Maxime igitur eo
erit homo nobilis quo minus
cum brutis conuenit. Dictum
est autem id esse uoluntatem:
Octauianus: Hec sunt fortissi
ma. Pulcherrimeq. argumenta.
que mentem meam maxime
afficiunt ueritatis Gaudio;

RATIONE · COMISSIONIS
ET · MERITI · HIC · PATET · VO
LVNTATATIS · PRESTAN
TIA · ET QVOMODO · VOLVN
TAS · NON · SVBICITVR · IN

TELLECTVI · CAPITVLVM
QVARTVM DECIMVM · Fede
ricus :

[redacted] IDEAMVS diligenter i
cuncta · Is certo · cui de
us · cui natura · cui Rex · aut
res publica ceteros committit : i
superior his qui sibi committun
tur sit oportet · Quis uero ig
rat deum ipsi omnes uires i
alias commisisse uoluntati ? om
nia enim consilia · omnis per
suasio · omne praeceptum vo
luntati fit · quis enim est · qui
umquam dixerit oculo non inspici
as · aut manui non capias · aut
intellectui cogites hoc · illud uero

minime. Quid enim Respon
derent preterquam ut Sanctissimi
Anselmi utar sententia: Domi
nam habemus huic sumus co
missi: Regina est. nisi ipsa mo
ueat: nisi iubeat nil possumus.
Vnde et deus ita precipit: Dili
ges dominum deum tuum: ex
toto corde: ex tota mente: ex
omnibus uiribus tuis: Volun
tati dicitur. Honora patrem
tuum. & matrem: Sibi dicitur
non occides: Non mechaberis.
Mens igitur et omnes vires
comisse sunt uoluntatis nu
tibus. Cuius uero nutus dei i
Maiorumque nutibus obtempe

tate debent. Inueni itaq; uolun
tatem subiici uoluntati. At uolū
tatem non uoluntati subdi aut
subesse est impossibile. Potest quis
piam etiam ita arguere: Ea potē
tia qua meretur homo: aut deme
retur est aliis superior: Sed certo
id uoluntate fit: Nullus enim i
nolens aut peccat: aut meretur:
Solaq; uoluntas peccare & mere
ri potest: At nulla ceterarum vi
rium absq; uoluntate. Vnde nec
laude aut probro: in his quae i
preter nostram fiunt uolūtatem
afficimur: nisi interdum forsan
per accidens. Vt cum nolentes i
quippiam efficimus: cuius causam

uoluimus: aut nolle poteramus. Veluti is qui ebrius quempiam percutit: Nolens quidem id agit: sed uoluit. aut certo non potuit i nolle, tantum uini sumere. Voluntas igitur est omnium Motionum nostrarum Regina: Octauianus Attuleram diu est voluntatem subiici Rationi atq; i obedire. quia doctore etiam sublimi teste. Intellectu dirigit' voluntas: eiq, conformatur ipsa i. Vnde et regulat eam atq, ordiat: neq, ut dixi. Schola subtilis huic opinioni aduersatur. Dixisti tam paulo ante: uoluntatem nullo pacto subiici posse. cuipiam n forsan

uoluntati: Federicus: Dixi quidem: atq; id recte: Est uero uoluntas: que superiorem ignorat: ut illa quae dei: Est & alia quae illi parere debet, ut nostra! Atq; illa quae Angelorum: Intellectui neq; prima: neq; sequentium ulla subiicitur: At rationi dicitur subdi uolūtas. Sed bifariam ratio summi potest. Pro ipa vi ratiocinandi: Aut pro eis ipsis rebus de quibus Ratiocinamur. Cum enim dicimus proximo non esse inferendam calumniam Id ita persuademus: Nil diuine legi aut uoluntati contrarium fieri debet: omnem uero calumniam contrariā esse

suę uoluntati· Nulla itaq; faciē
da est proximo calumnia: Bona
utiq; Ratio talis dici solet: Et hu
ic rationi voluntas humana pa
rere debet: hęc uero ratio non
est intellectus ipse: Sed diuina
uoluntas· Intellectus itaq; agno
scit q; humana uoluntas subēē
debet diuinę: Idq; scire ad ipsū
attinet· Est itaq; maximum id
Sophisma intellectus scit uolū
tatem hanc subiici debere atq;
conformari primę uoluntati
igitur voluntas hęc subiicitur
intellectui: atq; conformatur:
Veluti si dicerem scio te subiici
Regi· igitur mihi subdē: Deniq;

ipse intellectus est vis quedam
qua solum intelligimus: In quo
igitur sibi conformari uolūtas
poterit? An forsam ut ītelligat:
Sed id fieri nequit. Cum itaq;
Doctor sublimis dicit ut intelle-
ctui conformetur: ab eoq; diri-
gatur uoluntas: id ita intellige-
dum: ut conformetur ei cui ra-
tio agnoscit debere conformari:
Eodem modo ut Regulari uelit:
Regi atq; ordinari Ab illa uolū-
tate: Que est prima omnium
contingentium Regula: Neq;
ratio edicit hoc ē iubet. ut sic faci-
at: sed solum uolentibus nobis
quod uerum est scire: ipse intel

lectus dicit. atq; agnoscit se ita
uidere: Dirigit itaq; hoc est cum
quid uolendum sit querimus:
Id uolendum ostendit: ex eo quod
uel diuina uoluntate uel Maio
rum statuto ita decretum sit:
Est itaq; non princeps huius Re
gni Intellectus. sed speculator quo
dam: qui Imperatori exercitus
quid amici: quidue hostes mo
liantur insinuat: Atq; nuntius
quidam voluntatis dici potest.
Vnde illorum uoluntas qui no
lunt. ut sciat quid faciundum
peruersa est. Qui uero cupiunt.
eorum bona est atq; optima uolun
tas: non quia conformatur intel

lectui : sed quia ei cui ipse nouit
conformandum esse. Eam obrē
&. Satyrus ille obiurgat eos ipsos
homines qui suam uoluntatem
Maiorum deorumq; uoluntati
subiicere non curabant: Ita inq
ens. Hoc uolo: Sic iubeo: sitq; pro
Ratione uoluntas: Id est habent
suam uoluntatem pro Prima ra
tione : Primaq; Regula. Quod ꝓ
phanum esse liquet. Vnde et The
ologi : post multociens replicatā
questionem cur aliquid sit: hāc
ultimam ponunt rationem: Qa
deo placuit : Aut quia sic ipse uo
luit : hanc Rationem alia qua
uis ratione carere aiunt. Hec

uraq. ut ex multis concludam ē
illa ratio. cui uoluntas confor-
mari cui parere debet: Neq. ullꝰ
tante ruditatis erit: qui secus
uel cogitare poterit: nisi praue
uoluntatis ducatur affectu: Que
si hoc iuberet praua utiq. esset
quia nollet intelligi. Id quod bo
num est nosse. Qua re intellec-
tus uoluntati inseruit: At vo-
luntati solum uoluntas inservi-
re ualebit: Octauianus: Sum
mopere oblector. tam pulchram
rationis distinctionem: Hei q̄
plurimi distinguendi imperi
na vilissimo quoquo capiun-
tur argumento;

EX·PARTE·GRATIAE·SPEI·
ET·CARITATIS·VOLUNTATIS
PROBATUR·DIGNITAS·CA-
PITULUM·QUINTUMDECI-
MUM: Federicus

[redacted] RATIA dei que Aposto
lo teste est uita æterna:
Absq; cuius suffragio non suffici
mus quicq̄ uel cogitare: Qua
sola lucis æterne filii ab eis q
Tenebrarum sunt discernūtur
preclarissima quedam Res est:
At ipsa si in aliqua animę potē
tia ponitur in uoluntate pro
fecto ut ponatur arbitrantur.
omnes· Neq; hic discutiendum
est an essentiam animæ siue

potentiam perficiat· Ostensum enim aplerisq; extat: eam non posse nisi mediante potentia v niri anime· Ea uero potentia ē uoluntas· Sed in presenti id sat est nobis: q2 illi quoq; qui ponu nt eam in anime essentia: si po nerent eam in quapiam poten tia: In uoluntate utiq; ponerent: Fuit enim quidam qui sic egit Verum fuit qui eam in ratiōe poneret nemo dignissima uero res in excellentissima est ponē da potentia: hec autem est vo luntas ipa· Tris deniq; theologi precipuas ponunt uirtutes· Fi dem· Spem: caritatem: Suntq;

omnes

omnes fere uoluntatis: De spe ⁊
atq; caritate: id constat. At fides
absq; uoluntate ad actum suũ
non progreditur. Cum enim ut
ait Apostolus sit substantia spe
randarum rerum: argumentũ
non apparentum: Speranda uõ
credere & argumentis non appa
rentibus moueri: ipsi rationi ex
sese impossibile est: Sunt enim ⁊
intellectui eiusmodi neutra: sed
id quod neutrum apparet: Id est
neq; uerum: neq; fallsum: mente
quoq; neutram reddit: neq; ad
illam flectit partem: Enimuero
propter spem que promittitur
imperat intellectui uoluntas

ut ei parti sese coniungat: que
a tam magna pollicente dicitur
ēē uera. Constat igitur nos nil
credere posse nisi applicemur
imo quasi vi ducamur ab ipsa
cui premia promittuntur uo
luntate. Credimus enim plera
q; quorum opposita magis mē
tem mouent: Quod sine uolunta
tis magno conatu fieri nō pōt.
Vnde et Saluator exprobrauit
incredulitatem Apostolorū &
duritiam cordis hoc est uolun
tatis. Et euntibus in Emaus:
O stulti ait & tardi corde ad cre
dendum: Sed in sacra scriptura
cordis nomine uoluntas intel

ligatur. Fidei igitur actus a uo
luntatis iussu magna in parte
dependet. Ex his constat & sub
iectio ipsa rationis et dependen
tia: Quibus uoluntas redditur
sublimior. Enimuero quid de
caritate ipsa que a quibusdam
Deus ipse: Ab omnibus uero Ma
ximum donum dei dici solet
dicendum? Non ne hoc ipso
dono excellentissimo moueri
debemus in uoluntatis presta
tiam? Non ne ipsa est forma &
radix omnium virtutum? Fi
desq; absq; ea informis ac omnis
alia uirtus dici consueuit: Ab
surdum certe atq; prophanum

est ut quis dicat fidem nobiliorē
esse caritate hic habita: Cũ enim
caritas est forma fidei & radix
omnium uirtutum: cur utiq;
caritatem preponit Apostolus &
fidei omnibusq; Rebus cum ait.
et si distribuero omnes facultates
meas in cibos pauperum: Atq; &
si tradidero corpus meum; ita ut
ardeam: caritatem autem non
habuero nihil sum: Loquitur igitur
etiam de caritate presenti: hec .n.
que dicit fieri non possunt nisi
hac in qua sumus uita. Non lon
ge itaq; ab heretico distabit: Qui
Fidem caritati preponere uolue
rit. Et quia Res admodū trita

est · Sufficiat : Octauus habitus igitur uoluntatis ipsa caritas i nobilissima preciosissima res ui detur · omniq; Sapientia prestan tior · Ait enim Apostolus · Et si habuero omnem scientiam · & nouerim mysteria omnia : Fidesq; non sine uoluntate est : Spes deniq; in ipsa est · Quid restat nisi ut iam me uinci his rati onibus ostendam : Eram huiusce opinionis antea : Sed iam his argumentis fortius (ueluti bos lassus) fingam pedem · Verum si quis ita argueret · Lumen glo rie : (que est cognitio clara) no = bilius est : quauis caritate siue

vię: suue patriæ. Perfectius qui
ppe est id quod non compatit᷑
secum ullam imperfectionem: q
eo quod compatitur. At caritas
comunis est uiatori subiecto
innumeris miseriis. et illi qui
beatus iam est: cuiq; nulla mi-
seria iungitur: lumen Gloriæ
non potest cuiq; calamitati ad
iungi ob grandem sui perfectio
nem: Federicus: Doctor is quē
subtilem uocitamus ita: Octa-
uianus: Ipse profecto diceretem:
Delectum ponendo intellum̄
glorię: & lumen nil addendo:
lumen quippe suue cognitio/ēt
dei compatitur plurimas cala-

mitates. Sed glorie cognitio nõ
potest: Ita neq; caritas e gloriæ: s;
bene caritas In christo tamen
uiatore: et uisio & caritas non
sine calamitate eãt: Federicus:
Adde q Stephanus morti subie-
ctus uidit Iesum adextris pa-
tris: et Paulus captus est usq;
ad tercium coelum: et diuus
ille hieronymus testatur inter
maximas poenas. Sanctissimã
Trinitatem se tandem uidisse a
pertius: Octauianus: Minorẽ
doctorum posse uideri deũ absq;
ulla Beatitudine astruit: Velu
ti cruciatui æterno mancipan-
di In die forsan Iudicii contem-

plabuntur. Neq; puto aliquid i
superuacantie addam eiuſdem
rationis eſſe patrię caritatem &
uię: Sed ueluti cognitio alio mo
uente ſeparatur ab illa quę pro
pria uirtute obiecti habetur &
cognoſcitur non in genere quodā.
ſed propria ſub ratione: Ita et a
lia erit uoluntatis operatio erga
obiectum ipſum prius uoluntate
q; ſub propria Ratione mouens.
Sed de hoc alias;

OSTENDITVR HIC NIL BO
NI NILQVE PRAECLARI ES
SE IN REBVS SI NVSQVAM
VLLA SIT VOLVNTAS CAPIT
VLVM XVI^um^. Federicus:

RVDES quidam et ignaui homines preclare vir Octauiane: Fraterque dulcissime qui ex se se ad nullam prorsus rem apti sunt: Aliorum solum dictis et sententiis mouentur: At non quidem dicta sed rationem dicentis inspicere solertioris profecto est hominis: In eis itaque ipsis Rebus quarum scientia haberi potest nullius nos frangat Immo ne Platonis quidem autoritas. Quo itaque dicens moueatur: id an iure recto moueat semper inspectandum est: Sunt namque quos minima quequam ratiuncula mouet: Qui aranearum ut ita dix-

erim telis capiuntur atq; illigā
tur. Ast illi qui animo alto firme
noq; existunt: atq; forti. non ūt
ulla que rumpi: queue ligare ua
lent. Veritas itaq; semper in amo
re prestat. Vide quid afferre tem
ptabo. Voluntatis obiectum q̄
uis idem (cum Ioanne subtili i
sentio) sit quod & intellectus. Ve
rumq; ipsum atq; Bonum Re
spectus quosdam esse entiū ad
intellectum atq; uoluntatem pu
tem. Res enim quelibet et intel
ligi potest: & amari. Veritas. N.
nil aliud est. preterq̄ similitudo
siue conformatio intellectus ad
rem. Omne itaq; quod est: uerū

dici solet : quia sicuti sunt ita &
intelligi possunt. Sic et omnia ł
bona sunt quia amabilia uniu
sa. Referetur igitur ad amantē
amabile. sicuti cognoscibile ad
cognoscentem. Enimuero pona
tur nullam esse vim quę ama
te possit : nulla erit utiq; Rei
cuiuspiam ad uoluntatem Re
latio. Ad id enim quod nullo ł
pacto est : nulla fit unq̄ relatio
realis : Nil itaq; amabile rema
neat. Entia uero sunt & uera.
Atq; omnes uires et potentię illa
quę amat dempta : Quę uero tum
ex te sit nec ne quicq̄ perfectū
aut pręclarum in rebus. Siquid

affirmatis: affirmabis & bonū e
ce. Diximus autem id non esse:
Omne enim perfectum omneq;
prestans ac preclarum bonum i
quoddam est: Neq; fieri potest ul
la comparatio in nobilitate. nisi
ratione bonitatis. Omne enim
nobile bonum: & omne idcirco
nobilius. quia melius. Si uero
id negaris: Fiet quod exquiro:
Dempta enim Rebus bonitate:
Admittitur omnis nobilitas & pre
stantia aut perfectio: Quorsum
hec? Ut agnoscamus intellectū
ipsum: non modo nobiliorē non
esse uoluntate: sed omnem que
cunq; sit illa prestantiam suscipe:

ex relatione ad uoluntatem: Neq.
testis abest Aristoteles qui cum
quippiam preferre conat̃ alteri:
ea ut plurimum utitur ratione
quia hoc magis amabile & expe
tibile est: Ac si diceret. Quo quep
piam res expetibilior: eo nobili
or: Igitur que nihil expetibilitat̃:
nihil profecto generositatis habet:
Neq. prouerbium id est omnino
expers ueritatis quo dicimus:
Non ea que sunt sed ea quę placent
pulchra et bona esse. Est uero id
dictum de inordinato amore. In
nuitur autem per hoc ut omne
tantum sit pulchrum & pręstãs
quantum est bonũ ac expetibile

Vnde uoluntas maxime est ho
mo: Quicquid enim ad nos re
ferimus id & ad uoluntatem
refertur: atq. econtra. Omnis i
enim ars: omnis scientia atq.
doctrina hominem perficit ex
eo quod bona est: Et intantum que
ritur: inquantum bona est: &
eo ipso expetitur atq. amatur:
Sola igitur uoluntas est illa cu
ius Respectu cuncte coetere po
tentie & nobiles: & prestantio
res ad inuicem dici possunt: Cu
ius uero respectu nobilis quis
piam est: is simpliciter euiusmo
di sit oportet: Octauianus: Om-
nium Principum decus: omniu

certo et sapientum gloria Inuicte Federice. Vnde hec tanta scientie claritas (Proh Rector omnibus) humano Ingenio? Demonstrasti profecto omnibus seculis hoc nouo ueroque argumento uoluntatis celsitudinem. Quis enim huic tam aperte tamque lucide Rationi non submittet ceruicem? Nil enim utique amabile: nisi quod bonum. Nil nobile aut egregium: nisi quia melius & amabilius: At omnia hec ad uoluntatem referuntur. Ex his id recte quidem perspicio cur una queque potentia sit nobilis: ea quippe de re qua uoluntati

deseruit. Idq; aut mediate. aut
īmediate: Cur preterea una sit i
nobilior altera ut uisus auditu:
Quia magis uoluntati grata. Vñ
et philosophus ipse in prohoemio
Methaphisice nobilitatem eius
extollit eo quod ipsum uidere ma
xime expetimus. Sic deniq; i
contemplationem ipām effert
ex eo q eam per se ac propter se
amamus. Vt ait Decimo libro
Magnorum moralium: Sed id
unum quod multo tempore du
bitaui: ut discutiamus cupio:
Possit nec ne uoluntas ferri ī ali
quid uisu apprehensum aut q
piam alio sensu an solum in ea

fertur

fertur quae Ratio quopiam mo
do prenouit;

QVOLVNTAS · OPERARI · PO-
TEST · CIRCA · QVODCVNQ;
SINGVLARE · QVOMODOC-
VNQVE · DICATVR · COGNI
TVM · CAPITVLVM · DECIM-
VM SEPTIMV: Federicus :—

[redacted] RDVA EST ista questio:
neq; iuuat multum hu
ic presenti considerationi · Que
tamen experimur in primis af
feram · Videmus quippe nos a-
mare sueroq; actu uoluntatis fer
ri in quodcunq; singulare · Cnim
uero aiunt comuniter Sensum
tantum esse singularium · Q quidem

si ita sit experimurq; erga ea ĩpa
uoluntatis liberum actum Vt
eliciat suum actum erga obiec
tum singulare: Quod non est in
ĩpo intellectu oportebit: Octauia-
nus: Dicerent forsam eam esse
concupiscibilem potentiã quae
insensitiua est: Federicus: Qui
cunq; inspexerit mulierem ad cõ
cupiscendum eam ait: ueritas
iam mechatus est eam in corde
suo: Cordis uero nomine uolun
tas accipitur. Neq; ullus actus
humanus: nisi uoluntatis actui
iungatur cuiq̃ culpe aut uitu
perio obnoxius dicitur: Mecha
tur igitur homo in corde suo hãc

singularem mulierem: non eam que in comuni. Vnde & Amor noster circa singularia magis u satur: q̄ circa Abstracta. sed hec sunt in sensu. Precipitur prete rea ut diligamus proximum & fratrem quem uidemus: Et ita singularem: Circa singularia ig͞ fit uoluntatis operatio: Octaui anus: Aiunt ut quadam flexa linea id fiat. Cognoscit enim eo modo intellectus singularia: & ita et uoluntas amare potest:: Federicus: Nolunt hi ut sub ra tione qua singulare quicq̄ No scat intellectus. At uoluntas po tius est huius finis q̄ finis: &

eliqit non media sed hec media:
Neq; uideo que sit ibi flexio: Ami
citia quoq; est huius ad hunc: Nō
quidem amicus quisq̄ diciturꝛ
hominis in comuni: sed huius
hominis primum: Deiñ hominis.
atq; animalis: Idq; patet ex omni
bus que amorem ipsum sequūt.
Fit enim unio horum hominū
& mutuus amor inter istos est::
Octauianus: Quis igitur ordo
daretur potentiatum: Federicus:
Voluntas nullam ut omnes aiunt
suscipit in se qua moueatur speciē:
Sed in omnem Rem quoq̄ modo
precognitam fertur. Ecce enim
Animaduerte. Si quicq̄ remisse

uidemus: Imperat uoluntas vt clarius inspiciat oculus aut vt omnino desistat: Similiter de aliis potentiis tam appetitiuis q̄ apprehensiuis. Voluntas igitur ē omni cognitioni immediata: S; ipse potentie sunt uario modo in cognitione diuerse: Omne igitur quocunq; sensu apprehensum: & cognitum presens est sufficientissime uoluntati: & erga illud potest uoluntas elicere amoris actum: Quando enim visus hanc pulchram aspicit picturam: & uidet eam: Quero an homo eā videat: Dices equidem ut ea sit operatio hominis: Cur igitur homo

potest tantum di
liger quoquo
modo cognita

qui hanc picturam agnoscit nō
poterit erga eam elicere amorē
ex quo sequetur voluptas: Vn̄
q̄uis homo non possit amare
incognita. Neq. ullam rationē
huic experimento euidentissi
mo obstare conspitio: Omnes i
enim sunt hominis potentiæ:
Quid itaq. facit homini ut nō
possit id quod uidet uelle. Om̄s
itaq. potentię cognitiuę. ad id
ordinatę sunt: ut obiecta faciāt
uoluntati presentia: Et ita suę
seruitutis Iugo cunctę sūt sub
missę. Alterum igitur duorū
sit oportet: Aut q. uoluntas pōꝰ
quamlibet cognitionem possit

exire ad actum erga cognitum: Aut certo: ut omnium singularium sit intellectus apprehensiuus: si uoluntas non possit nisi que sint preintellecta diligere. Atq; ita intellectus differret a sensu non quia non sit Singulorum. Sed quia est ultra hec etiam vniuersalium siue comunium. Consentaneum quoq; esset Rationi: ut intellectus possit omnia que vires inferiores sibi q; addat. Atq; ut anima illa que inmortalis est contineat virtutes omnes quodam eminentiori modo anime illius que sentit: Neq; ex eo ulla sequeretur imperfectio vt quidam

opinantur propter quandā materialitatem: Deus enim atq; oīa materie abstracte substantiæ singula norunt. At ut hec preteream mihi alterum sat est ut intellectus sit omnium uel saltem ut uoluntas in omne ferri ualeat cognitum. Quorū alterum sit omnino demonstrari ad unquem pōt:: Octauianus: Necesse est ita ut dicis ēē:: Federicus: Sed hec obmittenda sūt in presenti;

RATIONES· QVIBVS· CONTEMPLATIONEM· EFERT· PHILOSOPHVS· OMNES· AD· VOLVNTATEM· REFER-

RI · HIC · APERTIVS · OSTEN
DITVR · CAPITVLVM · DECI
MVM OCTAVVM: Octauianus:

[redacted]ONTEMPLATIO illa in
qua prius Summum bo
num colocasse uidetur · que chri
sti quoque Saluatoris Testimonio
est optima pars in ipso quidem
intellectu est. virtutes uero mo·
rales : que ad uoluntatem spectant
non sunt ipsa contemplatione
ut placet omnibus prestantiores·
Alterum quo moueor est id cur
Aristoteles intellectum ipsum
ad sydera usque semper efferendo:
de uoluntatis prestantia nunquam
uel minimam fecit mentionem

Mirum est enim ut de tanta sublimitate eius nil unq dixerit. Federicus: Ad alterum quo mo uere primum dicam: Diximus pauloante nullam omnino esse in potentiis prestantiam nisi pro ut referuntur ad voluntatem. R udis autem atq; omnino ignari hominis est ea conferre inter sese quorum alterum suapte natura prestans est. Alterum uero ex comparatione ad illud: Neq; Aristoteles conticuit uoluntatis nobilitatem cum uti diximus alia probat ex eo preclariora: quia expetibiliora sunt: Octauianus: Inte igitur manifestissima con-

terimus inutiliter tempus::
Federicus: Continget nobis qđ
& ipsi Aristoteli de quarto libro
diuine scientię Conatur enim
pro uiribus Primi principii ue
ritatem ostendere negantibus:
Neq; tamen ulla est quę cōplexa
dicitur ueritas quin ex illa ali
quo modo dependeat prima ve
ritate. Sic sic nimirum & nost
hic tam prolixus sermo: in re
posteris facillima laborat: Oc
tauianus: Iam de eo quod pri
mo loco posui: Federicus: Quas
ob res contemplationem ipam
omnibus prefert rebus huma
nis Aristoles queso diligenter

accurateq; animaduerte: Afferet
enim in eo ipso libro complures
rationes singulas precor inspice.
Mens quippe ait est optimum
eorum que nobis insunt. Bonū
nanq; melius optimumq; uelu
ti obiecta. aut certo eorum respe
ctus ad uoluntatem ut diximus
referuntur: Optima igitur est
mens: hoc est maxime amabi
lis preclarissima est Mens: id est
uoluntati gratissima: Summe
enim preclarum: optimum est.
Quod uero optimum id amore i
dignissimum: vniuersis nempe
potentiis intellectus magis ex
petitur. Vide iam q ipse phs nō

distinguit uoluntatem ab hoie
sicut coeteras potentias remo
tas. Optimus namq. nobis est i
tellectus: hoc est summe amabi
lis: Nil uero nobis amabile: qd
non & uoluntati: Nos enim uo
luntate diligimus: Quicqd igit
nobis optimum: Id uoluntatis
ratione dicitur: Nulla enim i
uoluntate existente in nobis
omnino nulla utiq. Res aut
bona nobis aut optima foret: i
Addit & alteram rationem. Ea
circa que mens uersatur sunt
omnium que sub cognitione
cadunt prestabilissima/hec Ra
tio precedentē clariorem reddit:

Cur enim inter omnes potentias
nobilior mens. Quia eius cogni
tio uersatur erga prestabilissima:
cognitione enim fiunt nostrę i
voluntati omnia presentia: Deus
quoq; ipse cognitus summe ama
tur. prestabilissima itaq; obiecta
presentantur ipsa mente uolū
tati: Prestabilissima quippe sūt
optima ut diximus: Admodum
igitur nobilis ipsa mens: quia i
nobilissimo modo uoluntati īse
ruit nostrę: Affert enim erga q̄
sūmus amor elici ualet: Tercia i
eius Ratio talis est. Insuper con
tinua maxime: nam contem
plari magis continue q̄ agere.

quod uis possumus. Ac si diceret. Continue quod ames absq; distractione optimum est: Eiuscemodi uero est ipsa contemplatio: Nobilis igitur in comparatiõe ad uoluntatem. Quartam Rationem talem addit. Propter maximas: mirabilesq; uoluptates: que ab ipsa sapientia prodeunt: Ipsa namq; philosophia: tum puritate: tum firmitate: mirabiles voluptates habẽ videtur: hec ipse. Voluptas amorem uoluntatis actũ sequitũ: & eo redditur intensior q̃ uehementiore ab amore profluit: Amor autem optime rei forti

ssimus est: Rem autem optimā
mens contemplando presentem
tenet. Et ea contemplatio sapiā
est. Contemplari igitur nil aliud
est. q̄ firmum tenere summum
bonum ut continue amari pos
sit: Quare & p̄hus Sapientiæ A
micus dici solet. Amat enim id
quod mens contemplatur: Vo
luntatis igitur respectu cūcta
hec celsitudinem quandā sor
tiuntur. Quinto quoq; loco ad
iungit. Virtutes morales magis
indigent his que ad uitam sūt
necessaria. q̄ contemplatiuus:
Ac si dicat. Eo quo minor cura
uoluntati datur si bonum sit

equc ut

eque ut aliud: carius sibi gratius
q; fit: Sic uero sese habent uirtu
tes morales ad ipsam contēplati
onem. Quare prestabit contēpla
tio causa uoluntatis. Sextum
quoq; adducit argumentum: i
Ipsa enim sapientia propter se
ipām amari sola uidetur. Qua
si arguat. Illud est in primis pre
clarum quod se ipso non alio bo
no inducit uoluntatis erga se
amorem: Talis autem ē sapiētia
ipsa qua Summum bonū con
templamur: Ducimur enim i
eius sui non alterius cuiuspiā
boni cām dilectionem. Quod at̄
propter se diligitur magis &

prestat & diligitur. Arguit ergo:
Quo res quepiam diligitur ma
gis: eo prestantior est: At sapiētia
Ratione obiecti talis est. precla
ra itaq; uoluntatis Gratia: Ad
dit ad hec. Foelicitas enim in
otio uidetur consistere: Ne
gotia namq; suscipimus. ut o
tium habeamus. Et bellum ge
rimus. ut in pace degamus: hec
sunt ipsius. Foelicitas profecto
finis ultimus: Summumq; &
bonum idem prorsus sunt. Ac
etiam Beatitudo Summū aūt
bonum Finis q; supremus ad
uoluntatem spectant. Sūmum
igitur bonum in otio consistit:

hoc est in amore sine perturbio
Numq̄ autem amor sine īdi
gentia R. rerum externatū ma
gis est q̄ cum ea ip̄a diligit q̄
sub contemplatione cadunt.
Quod quidem otium pro uo
luntatis tranquillo amorē ca
piat: sequenti additione ostē
dit. Bellum enim ait gerimus.
ut in pace degamus: Pax uō
est ip̄ius uoluntatis quieta:
tranquillaq; dilectio: Presta
bilissima igitur ip̄a contem
platio: eam obrem erit: q̄a se
datam pacatamq; ipsam no
stram uoluntatem: suo obse
quio reddit. Probat preterea

ex eo contemplationis excellē
tiam quia longior est et suffi
cientior. Ac si diceret: Quo lō
gius manet bonum eo meli⁹.
At non melius in se: Neq; enī
perfectior est albedo infiniti
temporis: ea que unius diei.
ut ipsemet philosophus ait: sic
& bonum non eo melius ī se.
quia diuturnius sed quia uo
luntati gratius: Dico autem
non quia aliquid sit bonum
aut melius quod non respi
ciat uoluntatem sed pono i
ut sint duo bona in eodē gra
du: Duratio accedens alteri
longior: non quidem uariat

aut auget gradum ullum. ſi uoluntati prolixior boni mora: iocundior eſt: Contemplatio igitur nobilior quia longior: Quia uoluntati diuturnius rem quam amat detinet. Quod autem ait & ſufficientior patet ex eo quia minus indiget externorum bonorum adminiculo. Apponit denique et eam phus rationem quia mens ait eſt maxime homo. Abſurdum enim erit ſi non ſuam quiſpiam: ſed alicui alteri accomodatam expetat uitam. Si mentem hic pro tota illa inmortali anima capere

uelis: clarum est eam esse ho
minis propriam formam hō
igitur magis debet expetere
suam hoc ē proprie sue anime
uitam q̄ comunis: & ita po
tius amare eam cognitione
que sibi propria: q̄ eam que co
munis: Si uero mentem pro
intellectu accipere placet Tūc
uoluntas cum homine manet
simul: Intellectus autem cū
aliis potentiis ex alia parte
Ipse inter omnes potentias ho
mini proprius est: Maxime
igitur homo. Sed homo quod
suum est maxime: sūmopere
expetere & amare debet. Sed

amare homo non potest nisi uoluntate. De hoc enim amo re hic loquuntur. Ex hoc ĩnu it se ponere semper uolunta tem extra omnem compara tionem potentiarum & eius ratione cunctas et nobiles & preclariores dici. Est alia t quoq; phi R atio. Deos enim maxime beatos putamus t atq; foelices Id uero non pōt fieri nisi per contemplatiōez. Ac si dicat Deorum uolūtati ea cognitio sola que sunt grã tissima affert. Ultimo quoq; adiunxit. Et quia nulli alii animalium ea conuenit In

sinuat nulli appetitui sed soli i
uoluntati contemplationem
iungi: Cogita peracute: perspi
tiesq; omnes dictas rationes, pcede
ex comparatione ad uoluntatē
Quibus omnibus aparebit uni
uersam contemplationis præ
stantiam ab ipsa uoluntate ue
luti riuulum e fonte defluerē
atq; dependere. Ex his uidere
potes q̄ insulsa sit absq; amore
contemplatio: Quis enim unq̄
contemplaretur n̄ id amaret:
Contemplamur igitur ea ipa
que placent: Atq; ita quicquid
ad nos referimus: id ad placi
tum nostre uoluntati facimus.

Que si in nobis non est: nulla cer
to uel amabilitas: uel bonitas
in nobis erit · Amamus igitur
contemplationem: ex eoq; ea
que nos in amore detinet ipa
consyderat . propter quod uero
amamus precise : id magis hoc
est excellentiori modo amam?
Amorem igitur supra q dici i
potest diligimus · Ratio quoq;
id persuadet ut quilibet se po
tius amet post Summe bonita
tis rationem · Ita enim se habet
uoluntas ad alias potentias si
cuti quispiam homo · ad homi
nes reliquos · Se igitur primo
amabit · Reliquae uero potentie

cum redamare non ualeant ·
amabuntur tantum eaq; po
tius: que uoluntatis amabi
liora affectat: Octauianus: Be
titudo est ipsa contemplatio
ut hi aiunt: Id uero est opus
nobilissime potentiae · Q̃uid
ad hec ?;

Q VERA · BEATITVDO · IN
VOLVNTATIS · OPERATIO
NE · CONSISTAT: ET SINE
ILLA · NVLLVS · BEATVS · ES
SE · POSSIT · CAPITVLV̄ · DE
CIMVM NONV̄: Federicus:

[redacted] OCTORIS quem & esse
& appellari subtilem cõ
stat / hec sunt argumẽta: quib9

Beatitudinem in uoluntatis
operatione locat. Finis extim⁹
atq; supremus optimus ē sim
pliciter: Summeq; amandus:
Igitur quod ei fini inmediati⁹
est: id amabilius sit oportet. Et
Id ita probat. Natura enī cun
cta ea potius appetunt: quæ
maxime appetibili sunt uici
niora: & uoluntas itaq; libero
actu identidem faciet. Ast a
mor uoluntatis actus siue uo
litio ipā inmediatior est ulti
mo fini: quouis alio actu. Te
dit enim uoluntas in ipsum
finem directe: ipseq; finis ut
euiuscemodi nullius est proprie

nisi uoluntatis obiectum. Deinde
potest supra sese amor ipse flecti
Amamus enim nostrum amo
rem sicuti & intellectionem in
telligimus. Aut igitur amat i
uoluntas suum amorem propter
ipsum intelligere. Aut intelligit
ut amet: Aut certo neutrum i
ob alterum loquor autem sem
per de ordinato illo amore. Nō
quidem amor est propter intel
lectionem. Anselmo enim teste
in libro Cur deus homo. C. P.
Ordo peruersus est uelle amare
ut intelligas. Nec potest dici ut
neutrum sit ob alterum. Hęc
enim sunt per se ad eundē finē

ordinata: estq; ordo inter ea que
sunt ad finem sub fine. Sequetur
igitur medium ut intelligamus
scilicet amoris gratia: Deniq; Bea
titudo interior est summe amanda
da. Igitur quod ex interioribus
summe diligitur in eo consistit
Beatitudo. Id uero erit aliqua
uoluntatis operatio. Prius. n.
uoluntas desyderat sui perfec
tionem in ultimo fine q̄ intel
lectus. Sicuti enim natura: ita
& libero actu sui perfectio ma
gis cupitur. Hec sunt iam di
cti Doctoris. Afferamus his q̄
piam & nos. Beatitudo. Foelici
tas ultimus finis & Summum

bonum ut paulo ante diximus idem sũt· At summum ipsum bonum uoluntatis est sub ea ratione: Neq; enim est obiectum intellectus ut bonũ est quippiam· Cuius itaq; obiectum est summum bonũ: eius est & Beatitudo/eius & Foelicitas. atq; finis ultimus· Preterea Beatitudo ipsa uera: non absq; uoluptate summa est: Non sine dulcedine· delectatione: Iocunditate. Gaudio. letitia· Loquimur uero q̃tũ ad ordinationem diuinę uoluntatis ut q; in re erit: hoc posito/Sic atque· In illius potentię

operatione Beatitudo intima consistit: quam uoluptas ue hementissima iocunditas &c. coetera que diximus conse quuntur. At hec uoluntatis actum amorem consequūtur ut etiam Sanctùs Doctor ait. Amor igitur ipē erga summū bonum productus erit ipsa Beatitudo. Impossibile autem est uoluptatem sequi sine uo litione: aut amore. volitio i uero est operatio uoluntatis erga finem: Et hoc est contra eos qui dicunt uoluntatem nil opari erga presentem finē. Si enim nil operaretur nulla

sequeretur oblectatio · Contra dicunt igitur sibi dicentes A morem esse suie dilectionem causam gaudii · Et q̃ beati sola uisione gaudeant · Addamus his · Illius potentie operatione Beamur cuius operatio illi ĩ maxime nos unit cuius aspe ctus Foelicitas est · Sed ut ipse quoq; Thomas meus ait · amor est ille qui unionem facit & mutuam inhesionem causat · Adherere autem Deo bonum simpliciter est · Denique cui dan tur precepta cui attribuuntur merita: eidem promittunt & premia · At diu diximus eam .

ce ud[illegible]tem

ẽẽ uoluntatem · Accedit ad hec
potissimum · In ea operatiõe ad
equate consistit Beatitudo qua
posita ponitur ipsa · Et quia R e
mota dimouetur & btitudo · i
eiusmodi est ipsa uoluntatis
operatio · Si enim uideat' ipm
Beatitudinis obiectum Neq;
tamen ametur : Dices tu illũ
ẽe beatum? Absit · Immo qui
id asserat anathema sit · Igitur ui
sio ut amorem precedit reddit
beatum neminem · Aliud ita
q; sit oportet · Neq; potest esse q
uoluntatis operatio: Octauia
nus : Dicerent hi uisionẽ nõ
posse dari quin amor q̃q; detur

Federicus: Posse quidem ea separari patet per Sanctum Thomam. Ait enim uoluntas quo ad eliciendum actū: contingenter se habet erga quodcunq; obiectum: Quę aūt contingenter se habent possunt non fieri. Posita igitur uisione: non eliciet voluntas necessario actum circa summū bonum. Q, uero ait fertur voluntas ut natura necessario in Summum bonum: Intellexit de ipō naturali appetitu. Secus enim contradixiss; quo nil turpius presertim si subito & incogitate fiat. Pos

sibile quoq; secundum istos esset
ut uoluntas cum ut ipsi aiunt
sit accidens separetur ab aīa:
Remaneat uero intellectus:
Videatq; ipm̄ Deum: Diceretur
beatus is qui uidet: & tamē
non amat: At id fieri nequit.
Beatus enim quisq; sub ratiōe
summi boni est. Summum
uero bonum ad uoluntatem
refferetur. Que si nulla est ī no
bis: nulla profecto & beatitu
do erit. Tenent pleriq; Accutis
simi uiri: ut ultīa illa die iu
ditii damnādi quoq; deum ī
tuitiue uidebūt: neq; tn̄ ama
būt: ī amore iō cōsistit btītudo

g

Octauianus Quid ad ipsum
Aristotelem alios q; eiusmodi
dicendum;

QVOMODO IN CONTEMPL
ATIONE DICATVR CONSI
STERE BEATITVDO QVIDq;
ACTIVA VITA SIT ATQVE
CONTEMPLATIVA CAPITV
LVM VIGESSIMV̄: Federicus:

[redacted]ONTEMPLARI dicit
cationis actum ueluti
et speculari: videre: & quae
eiusmodi reliqua. Cum uero
nil nisi præsens sit potentiæ
ipsi qua sapimus contemplaī
possimus: Contemplatioē nō
fit id quod intelligitur presens

precedit namq; R ei presentia
contemplationem eius preponit.
Sed iam id quod est presens non
fit per quodpiam posterius p
sens. Errant igitur qui dicunt
obiectum beatitudinis conte
platione fieri presens. Adde cum
id sit deus ipse qui nunquam abest.
Quomodo igitur nostra con
sideratione is fiet presens: qui
nunquam nobis abesse potest. At
hi qui exponerent ut non sim
pliciter visione ipsa praesens
reddatur: Sed solum cognosca
tur ut presens: etiam ipsum
non soluerent nodum: Nam
cognoscimus nunc quoque deum

in nostra ēē mente: nec tam̄
ab ipsa mente uidetur: Ista
igitur presentia noua nil ali
ud est: q̄ ipsius obiecti motio:
Est enim deus liberum obie
ctum: potestq; in ēē nec tn̄
mouere In existens igitur
dum libuerit mouebit & ui
debitur: non mouebit et in
spicietur minime: visio igit̄
ip̄a erit operatio intellectus
ab ip̄o moti obiecto: hec uero
operatio est solum qua cogno
scitur quid sit ip̄m mouens
obiectum: quale: quantæ q; t
bonitatis: quante foelicitatꝭ:
quantæ Beatitudinis: At uide

quemadmodum nec cognoscere beatitudinem facit beatum neminem. Data uero cuiusmodi cognitione mouetur & ipsa uoluntas ab eodem obiecto: Ipsa q; libere erga id elicit actū uolendi siue amoris. et operatur et adheret: & coniunctio fit inmutua. Ex qua quidem cōiunctione per amoris operatione facta: ineffabilis quedam exoritur dulcedo: Gaudium & qui exprimi non ualet iubilus. Semper igitur id pro quadā summe nota conclusione teneas: non posse ullo pacto uoluptatem aut ullā iocūditatē

sequi ex operatione intellectus:
sed solum habita voluntatis i
operatione. Unde si deus ipse i
voluntati nostre amorem sui e
sui fruitionem vel quovis a
lio modo nomines voluntatis
actum infunderet: absque eo
q intellectus quicq nisi ut pri
us videret: iam ipso habito mi
ra quedam letitia ipam pfun
deret mentem. At si omnem i
fundat cognitionem volunta
te nil operante: voluptas aute
animi oblectatio sequetur nul
la. Beatitudo igitur interior
in ipa fruitione erit In deo ut
obiecto: In contemplatioe: ve

luti in quodam naturali puo:
Et ueluti in eo quo detinetur
ipsum Beatitudinis obiectū
in continuo motionis actu · I
ta enim sese habet ipa specula
tio respectu fruitionis veluti
sensus quispiam Respectu no
stre speculationis · Neq; enim
speculamur serene nisi prius
id sensus ipi successiue clare ·
q; suo modo apprehenderint
Octauianus: Contemplatio i
eiusmodi res esse uidetur vt
ex ea nil profluat preterq̄ id i
contemplatum inq̄ ee · Si eni3
eam obrem poneretur ut vo
luntati motiuum obiectum .

detineat iam pratica omnis contemplatio omnisq; noticia esset. Cum ad uoluntatis actum extenderetur: qui est uere praxis. Enim uero sunt scientie speculatiue dicte: atq; he ab omnibus conceduntur. Non itaq; omnis noticia ad uoluntatem reffertur: tanq sibi bona: Federicus: Omnis cognitio omnisq; ars ueluti uoluntate non intellectu bonum quoddam appetit: Ita & ad bonum illius cuius obiectum est ipsum bonum siue conditio quedam obiecti instituta est & ordinatur.

Quare fit ut ille scientie potius
sint in usu comuni: uigorem
q; obtineant: quas magis ge-
nus humanum amet. Et q̄sq;
eam sibi preficit: quam uolū
tas gratiorem habet. Nulla ita
q; consequentia ē. Amat̃ hec i
scientia: huiusq; scientię ob
iectum. Est igitur pratica. po
nit enim falso ut quelibet uo
luntatis operatio sit praxis.
At non ita est. Ea nāq; solum
scientia est pratica quę osten
dit uoluntati ea ip̄a circa q̄
uoluntas poterit & recte et
non recte agere: et ēē bōa aut
non bona: ea bonitate quam

moralem appellamus. At non omnia sunt talia. Et uolunta tis operatio circa euismodi ab intellectu ostensa praxis dici solet. Concludamus iam ut i omnis ea volitio qua imparte quicq̄ ad extra efficimus. Atq; omnis ea secundum doctorem sublimē que & si nil ad extra efficiat efficeret tamen si uel posset: vel si efficere opus esset. Veluti is qui liberalitatis offi um exercere uellet: nec tamē potest. Et is qui deum amat et uult. promptus ad exequē dum omnia que suo pro amo re oporteret. Amare uō syder

cursus notitiam: Rerum na
turalium cognoscere causas.
Quid sit entis quiditas: He
neq; pratice sunt. neq, ergo i
ca fit uoluntatis praxis: Fit
tamen actus siue amor. Nō
tn̄ ita comuni loqutiōe con
templationem ab actione se
parant omnes: sed schola tm̄
sublimium. Dicimus enim
communiter Actiuā uitā eos
agere qui prudentia siue ar
te quicquam agunt siue faci
unt: ut de uirtutibus ipsis
illiberalibus q, artibus patet.
Contemplari vero eos qui o=
tiosam uitam degant ut mo

nachos contemplatiuos dici
mus: non quia non summe
ament: & caritate abundent:
sed quia neq; iustitiam neq;
liberalitatem neq; artes cões
exerceent. Eo modo Augusti
nus quoq; ipse actionem a cõ
templatione distinxit: vocat
enim Marthe uitam que sa
tagebat circa frequens mini
sterium actionem: Marie uõ
que audiebat uerbum dulci
ssimum contemplatione. Et
Ioannem zebedeum qui inte
riore homine laborabat uitã
contemplatiuam significar
ait: Petrum qui exercitio cõ

porali multa faciebat actiuã·
At ex opinione subtilis docto
ris Maria & Ioannes dicẽdus
est nobiliorem partem vitæ
actiuæ tenuisse Non abre ita
q; dicere possumus·ut Aristo
teles ipse: Sanctusq; Thomas
contemplationem ita accepit
veluti et Augustinus: Et cuius
modi uita contemplatiua fo
elicitas nostra recte dicenda ẽ·
Conuenit enim uoluntas cũ
suo obiecto intellectum et in
operatione contemplationis
assiduum Reddit·Vterq; enĩ
actus ad contemplationem
necessario cõcurrit: voluntas

ut coniungentis: Intellectus
ut coniuncti. Sed in ea operati
one que coniungit sui gratia
uera Beatitudo est: In intelle
ctu ut propter aliud et tamq
i ministrāte. Sed hec hactenus;

AGVNTVR · FEDERICO · PRO
PTER · DECLARATA · PRECLA
RISSIME · INNVMERE · GRA
TIAE · CAPITVLVM · VIGESSI
MVM PRIMV · Octauianus:~

[redacted]ECISTI · Inuictissime i
Federice quod anteactis
temporibus nulli contingit
hominum/eam quippe rem
que inchoata fuerat solum i
omni ex parte Reddidisti ab

solutam

solutam. Functus es & sum̄i
p̄hi et summi oratoris mun̄.
habuit Monfeltrea hęc domus
Imperatores: atq; Duces. ī primis
quidem militaris Rei et glo
ria. & maxima laude decora
tos: Sed qui tanta eloquentia
omni sapientia referta simul
et armis ualuerit: id neq; e
Grecis ulli neq; e Romanis ip
sis unq̄ assequi fas fuit. Tris
megistum illum quē & regē
magnum. et philosophum fe
runt forsan tibi conferemus:
Atque Rudibus illis annis
phie prestantia: Quę uel ficti
lis paucisq; contenti Regni

gloria fuisse potuit. Fuit Cesar ipse eloquentie splendore clarus. Sed que sibi inmortalium diuinarumque rerum peritia. Alexandrum quoque illum Macedonem hausisse et quidem plurimam ex Aristotele philosophiam constat. Sed etiam omnia que raptissime cum uita pariter ex oculis hominum defluxerunt. Nullum tibi (qui non humanas modo sed omnes quoque diuinas litteras imbibisti) ex Regum Ducumque choro in quibus uis annalibus similem reperire ualui. Enim uero quid tantis opus. hic in pre

sentiarum habitus sermo dū
ita ut abs te dictus est litteris
comissus fuerit vniuersis p̄
sefereret Maximam tante tuæ
fortune coniunctam sapiam.
Tu uero ita agere uelis ut qđ
ex Genitore tuo Guidone illo
excellentissimo sumpsisti Gn
ato quoq; tuo Guido iure pa
terno nil tibi auferendo Red
das. Faciat Superum omīuz
q; vnus ille Princeps: ut longe
hic noster suauissimus Gui
do te preclarior fiat: q̄ tu pre
fuisti. Ego autem astantium:
cunctorumq; probe posteritatis no
mine adsumpto pro labore

imortales illas et que dici nō possunt gratias ago Tuq; Georgi Benigne hec que dicta st̄ et m̄enti et litteris manda: iuuabo & ipē: iuuabit et Laçar9 noster: si quid forsan tibi excidisset: Sed ad ea que in primis posui argumenta: Quid diuina preditus mente Dux Respondeat asciultemus;

RESPONSIO AD PRIMV̄ PROPOSITA ARGVMENTA CAPITVLVM VIGESIMVM SECVDVM Federicus:

[redacted] D PRIMA quinq; tua argumenta leuiter perstringam. Quo ad p̄mū quidē

conuenimus fatcor intellectu nobilissimus illis Rebus: S; nõ solum intellectu: sed et uolun tate. Cuiuscunq; enim ē Ratio: eidem est & uoluntas: atq; cõ uertuntur mutuo. Volunta tis enim proprius minister est ipse intellectus: De contempla tione uero cuius momenti sit: perabunde iam dictũ puto;

Ad alterum argumentum o stensum est minus hominem ipsa uoluntate conuenire cũ Brutis q̄ intellectu: cum hęc sola sit agens liberum: Ratio q; primo adducta ex secundo de anima et nono Metaphisicę

pro nobis est. Posteriora enim generatione continent priora et perfectiora illis sunt. At voluntas posterior est generatione. Cum vero dixeras Appetunt atq; amant omnia: amor enim insensibilium quoq; in proprie est: At voluntatis liber amor nulli nisi habenti intellectum competit. Cognoscunt enim omnia animalia: sed non intelligunt: Appetunt. sed non uolunt aut diligunt. Cum tercio loco itellectus nobilior diceretur quia uidet: Ignobilior uoluntas quia coeca. Diximus iam omne nobilius

ẽẽ melius omne autem meli⁹
ad uoluntatem referri. Quare
uidere ipsum, ex eo erit nobi
lius: quia uoluntati acceptı⁹:
Sed uelle et amare diximus ꝛ
pulchrius esse q̃ cognoscere: neq;
uoluntas proprie est caeca: cũ
non sit apta nata ad uidendũ:
Attamen ipa non uidet. Conce
do. Neq; intellectus amat. Ego
quidem preoptarem amorem
caecum, ex quo profluunt om
nia utilia iocunda. leta: gra
ta: omnisq; suauitatis plena
q̃ uidere solum: quod insipidũ
insulsumq; (si uoluntatis ac
tus non esset) cuilibet Appareret:

pingunt autem poete amorē i
puerum nudum. & cecum: ob
eorum improbitatē uoluntat[is].
qui nolunt diuine Superiorū
q; uoluntati ſubdi: Sequuntur
enim proprios motus: Neq; ceci
ſunt omnino. Sed quia nō pro
ſpiciunt ea. que uere ſunt amā
da. Ad id uero q, quarto loco al
latum fuerat iam diximus vo
luntatem non pati aliquid ab
intellectu: ſed ab illo quod ītelli
gitur obiecto. Intellectus dictat:
verum eſt. Oſtendit enim quæ
ſunt agenda. Regulat uero &.
conformat. Id eſt oſtendit cui
debet conformari: a quo ue Re

gulari · Neq; id circo iusta est di
cenda uoluntas. quia intellec
tui conformatur: sed quia ei cui
ostendit conformandum · ut di
uine uoluntati · Eodem quoq;
modo & ad quartum dicendum ·
Non enim subicitur intellectui
aut paret: sed ei cui parendum
ostendit

AD EA · ARGUMENTA · QUAE ·
SUMEBANTUR · EX PARTE ·
HABITUUM · ET · ACTUUM ·
RESPONDEO · CAPITULUM ·
XXIIII^um^ · Federicus :~

[redacted] VO VERO ad rationes
ex parte habituum sūptas · Id quidem in primis notā

dum habitus & ex pluribus
actibus: siue ex uno intenso
generari: Et propter eosdem
actus facilius eliciendos ac
quiri. Nobilius igitur erit
ipsum sapere ex habitu: q̃ ipsa
sapientia: sicut finis eo quod ad
finem: Sapere uero siue conte-
plari finis est sapientię: Et ut
persępe diximus: Actus intel-
lectus: est propter voluntatis
actum: Contemplamur enim
ut amemus id quod videtur.
Quare ut e primo tercium infe-
ramus Sapientia ob uoluntatem
actum erit. Vnde nullus habi
tus est in ipso intellectu quin

uoluntatis actui sit subordiat?
Prima igitur argumenti sic i
telligenda est: ut ea potentia sit
nobilior cuius habitus p̄clarior/& ille non sit ordinatus ad
actum alterius potentię: hic
autem ordinat⁹ ē: Octauianus:
De fide iam ip̄emet soluam. Oēs
enim auctoritates quas adduxi/ostendunt eam necessariam:
sed non solam: nec in primis. ꝑ
Saluamur igitur fide: sed nō
ea solum/neq; ut principali: nō
igitur fidei contrarium: sed
caritati est maximū uitium:
Neq; ualet mea contra obiectionem Responsio: Constat enim

ex dictis Apostolum & Augusti
num caritatem uie fidei pretu
lisse. Deinde cum ex parte actu
um arguerem: negabo ex te e
doctus ut actus intellectus sit
causa uoluntatis actus. Non
enim omne id quod precedit est
causa: Neque magis est causa in
tellectio uolitionis. quam visio siue
auditio intellectionis. Sed species
eadem que intelligitur mouet
uoluntatem. & cum ea uolitionem
producit. Falsum que est ut posi
to actu intelligendi ponatur ac
tus uolendi. Cum uoluntas li
bere producat suum actum: &
ita possit stare primus actus absque

secundo. Ad alterum de acti
bus quo ad exigentiam: Dico
distinguendo. Remissior enim
intelligendi actus potest uolu
tatis actum precedere: sed in
tensior eum presupponit. Est e
igitur mutua exigentia: De
inde uoluntas non secus exigit
actum intellectus q̃ dominus
actum serui. Fateorq; eo mo
do uoluntatem Indigere obse
quio intellectus. Ad tercium
de actibus dico ut intelligere
sit actus proprius nature intel
lectue ornate. sed non is solum:
sed uoluntatis quoq;. Atq; ut di
ctum fuit magis: Neq; uolitio

est inclinatio quedã naturalis:
sed potentię libere imperantis
actus: suoq; imperio subiec
tos (quo placeat) trahentis. Eli
gibilior longe est amor ipa in
tellectione ieiuna: ut dictũ
diu extat. Ad quartum ego
aio non esse dependentiã ullã
inter has potentias. Dependē
tia namq; est inter ea que sũt
diuersarum naturarum seseq;
per modum cause & effectus
hñtium. Si enim omnis ordo
uel prioritas esset dependentia
In diuinis quoq; ea poneretur
quo nil absurdius. At uolũtatis
& intellectus una natũa unaq;

essentia est. Si uero inter actus
diceret quis dependentiā esse:
falsum id ex eo erit: quia non
hn̄t se ut causa et effectus p̄te
suppositio itaq; actuum ē mu
tua: dependentia nulla: Ad id
uero quod quinto iterum loco
attuleras. Dico q cum actus in
tellectus talia intellecta red
dat/qualis ip̄e est: nequibit
purior se ip̄o fieri. At ille uolū
tatis/cum talis fiat quale est
id qd̄ amat/tam purus pote
rit esse: quanta puritas amaī
possit. Absq; igitur ulla colla
tione/actus uoluntatis erga
deum nobilior erit: q actus

intellectus. Et quis aliquis i
ulior sit aliquo supremus tamē
supremo precelsior. Omnis autē
bona comparatio ita fieri deb&:
Idq; adducit eos in contradicti
onem. Si enim de nullo alio q̄ d̄
deo sit Beatitudo: Circa deum
autem actum uoluntatis etiā
ipsi nobiliorem fatentur. Cur
igitur in uisione dei qui est ac
tus ignobilior aiunt ponendā
esse foelicitatem? Enimuero
quis ad eorum confutandum
errorem sufficientissime respō
derim: mihi tamē non placet ut
actus intellectus non sit ratiōe
obiecti et nobilior & ignobilior:

Esse q3 rerum naturalium non
est in ipo intellectu nisi in simi
litudine : que similitudo caret
materia : Neq3 diceтem ut actus
uoluntatis talis esset qualis Res
extra nisi quadam translatione.
Vtero3 igitur actus est in ipsis
potentiis ut in subiectis : verum
.i. Res ipa intelligibilis est ĩ ipo
intellectu in similitudine vt
diximus : Bonum uõ non est in
uoluntate quia uoluntas non
apprehendit similitudĩes Rerũ
sed intellectus. Quibus existen
tibus in ipo intellectu : volũtas
libere ad eas Res quarꝝ ille sunt
similitudines progredit : Bonum

igitur idest amabile est extra
uoluntatem in re presentāte:
hoc est in ipā specie siue simili
tudine ab obiecto in ipsum de
cisa intellectum;

RESPONSIO·AD EA·QVAE·EX
PARTE·OBIECTI·OPPONEBA-
TVR·CAPITVLVM·VIGES-
SIMV̄ QVARTVM· Federicus:

[redacted] VM preterea ex parte i
obiecti quod est ipsum
verum nobilitas probaretur,
intellectus. eo q ipm̄ uerū ab
stractius sit Bono: iam ad id
Responsum est: Si enim uerū
a ratione boni separetur. & ab
omni quoq; nobilitate et per

fectione separabitur. Et ita non
solum erit minus perfectū: sed
nullo quidem pacto perfectū.
Si uero dicas. ut supra plura i
extendatur id quoq; inficiabi
mur. Sunt enim ęque trāscen
dentia mutuoq; se denominant
Verum enim bonum ē: & Bonū
uerum: Non alterū altero con
cretius erit. nisi fiat separatio
et tum cum bono Remanebit
omnis perfectio: cū ipso uero
nulla. Deniq; verum non esse
obiectum intellectus constat.
Cum uero iterū ex eo q; uerū
est prior passio Bono conclude
retur ipsius itellectus pstantia

Fallit argumentum hec enim
prioritas non placet mihi quae
omnem bonitatem precedit Vn̄
melius est includere bonum &
concomitari q̄ precedere · Quod
enim est ante bonitatem ē ante
nobilitatem. & ante quamuis
perfectionem : Neq; exigentia i
notat maiorem imperfectionē:
exigit enim forma materiem i
nec tam̄ ea d̄re ignobilior ē: Neq;
arbitror ut prima passio causet
sequentem: sed q, omnes fluant
ex ip̄o quod quid est rei : ordine
tam̄ quodam prius una q̄ alt̄a
Vn̄ hn̄t se he passiones ueluti i
Radii plures ex eodem sole ordīe

quodam progredientes. Illi ergo
qui secundam passionem per pri
mam demonstrant: non id faciūt
quia secunda profluat ex prima
sed quia post primā necessario. qr̄
opinaretur ipse quācunq; passionē
demonstrandam ee per diffiniti
onem: Sed de hoc alias. Satis id i
erit nro proposito ut prioritas h
non concludat perfectionē ma
iorem: immo ut liquet excludit.
Falso deniq; dicitur ut secunda
ipām rem subiecti capiat per
primā. sed recte dixisset post pri
mam. Demum adductum fue
rat. ut in deo tamq̄ nobilissimo
contento sub pmo itellect^9 obiecto

consisteret beatitudo. Concedimus enim id. In ipso enim est foelicitas: sed non ut obiectum intellectus est: sed uoluntatis sub Ratione namque summi boni.

De illo Saluatoris dicto miror quantum fundamenti ipsis praebeat. promittebat enim semper cognoscentibus i. credentibus in se et in patrem suum vitam aeternam. Unde Ioannis tercio Qui credit in filium habet uitam eternam. Et Io. 6. Amen amen dico uobis qui credit in me habet uitam eternam. Ibidem. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam aeternam.

Et·Io·xii·Scio quia mandatum
eius·i·caritas uita æterna ē·Et
xiii·Si hec scitis Beati eritis cū
feceritis ea· Item ꝑme·Joannis
ultimo· hec scripsi uobis ut sci
atis quoniā vitam habeatis æ
ternā qui creditis innomine ·i
filij dei·Et Paulus ipse·Gratia
dei ait est uita æterna· Cur ita
q3 hi capiunt illam auctorita
tem tamq̄ christus diffinisset
quid sit vita æterna: Cum ipse
dicat ut hi qui credunt in eū
& carnem eius comedūt hn̄t
uitam æternā: Non itaq3 posuit
ut i credulitate et cognitione
sit ipa beatitudo: Sed q hi qui

credunt in eum et mandatū patris obseruant nunq uera morte morientur: sed perpetuo uiuent. Vn ait. Io. xi. Qui credit i me etiā si mortuus fuerit uiuet. Et. Io. viii Amen amē dico uobis. Siquis sermonem meum seruauerit mortē non gustabit in eternū. Cognoscē igitur .i. credere solum deū & quē misit Iesum christum est habere vitam aeternam .i. nunq gustare aeternam illam mortem. Aliter .n. exponendo omnes dictas aucto ritates sequeretur ut in fide. et i praeceptorum obseruatione & usu sacramenti et Gratiae habitu cō sisteret perfecta btitudo. Augusti⁹

[non] uero ait ut uisio sit tota homīs
merces : sed uisio tota fidei mer
ces · Fruitio ipā tota dilectionis
merces et tentio tota spei merces·
Sed hi capiunt id solum qđ pro
ipīs est · Q, uero philipus ait ōnde
nobis patrem & sufficit nobis di
co q, uisio dei est sufficientissimū
mediū ad Beatitudinē nec tam
de hac sufficientia dixit : Sed qa
R udis adhuc nolebat tot uerba·
Ac si dixisset · Tantū dicis de hoc
patre ōnde nobis ipm̄ et satis est
nobis · Volebat enim uidere & nō
credere · Q. uare et dominus R e
prehendit eum cū ait · Non credis
quia ego in patre & pat' in me est·

Quasi dicat· Oportet te id p̄mo cre-
dere q̄ uideas· Ratio uero ipsa
duo includit· p̄supponit enim
ut voluntas nil operetur erga
beatitudinis obiectū· Ac etiam
ut ip̄a visione consequamr bea-
titudinem: Quorꝫ primum om̄o
negamus· De consequutione u͞o
beatitudinis distinguimus· Aut
enim consequutio est obiecti n͞o
habiti: aut operatiōis perfectis-
sime erga illud obiectū· Primo
quidem modo n͞o consequimū
denuo ip̄m obiectum cum sit
semper p̄ns· neq; per intellectus
neq; per voluntatis actum: Sed
actus intellectus uidet id iam

quod presens erat semper: & illa
visio est propter voluntatis actum.
Altero igitur modo consequitur
quis Beatitudinem/ eliciendo fru
itionis actum/ erga ipsum Infini
tum bonum. Quod tum a nobis
habitum est cum circa illud summum
bonum est/ operamur. haec vero ope
ratio non potest esse/ nisi voluntatis.
Quibus iam patere potest Re
gni animae principem esse ipsam
voluntatem: Sed iam pro con
suetudine ad pratica cogitati
onem divertamus;

[redacted] EC SVNT itaque foelicissi
me Guido que ut ex pa
tre dicta fuere Patrui tui Octa

uiani viri disertissimi iussu atq;
op: utcumq; congessi · Neq; me i
arbitror quicq ex his quie duce i
cat obmisisse · habes ciuido quod
nulli ex principum progenie i
creto hactenus contigit paterni
ingenii preclarissimum munus·
Habes profecto quo magis ac ma
gis ad sudoris plornam incitabere
virtutem: voluntas tibi uenerā
da · atq; colenda proponitur: Di
uina quidem illa primū : patris
atq; tua post hanc · Tu itaq; illuc
perge · illuc proficiscere : quo pa
tris tui exemplo patruus ipse : i
Quo et frater tuus Antonius q
uem sua virtus ad sydera usq;.

attollit profectus est verū quid:
Tanti Genitoris sato datum iam
e superis est . eo usq; quantū fas
est homini progredi . Sepius ig
foelix hec perlegas . Patrisq; ingenii
Meiq laboris meminere . Finis ;

